

Nr 105

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till folkskoleseminarieorganisationen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln, punkten 188, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, beräkna vissa anslag för budgetåret 1957/58 till folk- och småskoleseminarierna, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 123, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 15 mars 1957, föreslagit riksdagen att

dels godkänna vad departementschefen förordat angående minskning av elevantalet i läraravdelningarna vid folkskolor av A-formen,

dels besluta att folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping skall nedläggas vid utgången av budgetåret 1958/59,

dels besluta att småskoleseminariet i Härnösand skall nedläggas vid utgången av budgetåret 1957/58,

dels besluta att småskoleseminariet i Stockholm skall nedläggas vid utgången av budgetåret 1957/58,

dels godkänna av departementschefen angiven personalförteckning för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58,

dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58,

dels ock för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa till Folkskoleseminarierna: Avlöningar ett förslagsanslag av 21 010 000 kronor,

till Folkskoleseminarierna: Omkostnader ett förslagsanslag av 1 945 000 kronor,

till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 458 000 kronor, samt

till Folkskoleseminarierna: Utrustning ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels motionerna I: 452 och II: 570 av herr *Åman m. fl.* samt fröken *Karlsson m. fl.*, i vilka hemställts att riksdagen måtte

a) besluta att från och med budgetåret 1957/58 undervisningen på småskollärlinjen skall vara treårig på grundval av realexamenskunskaper respektive tvåårig på grundval av studentexamenskunskaper,

b) godkänna i motionerna angiven avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas från och med budgetåret 1957/58,

c) till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 21 985 000 kronor,

dels motionerna I: 196 och II: 216 av herr *Sundin m. fl.* samt herr *Nils-son i Tvärälund m. fl.*, i vilka hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utfärdande av sådana anvisningar till kungörelsen 1947: 234 med vissa bestämmelser angående lärjungarnas fördelning på läraravdelningar vid folk- och småskolor m. m., att det angivna lärjungeantalet för förändring till annan skolform sänks med fem för samtliga former eller, därest så icke är möjligt, i första hand för B 1-, B 2- och eventuellt även B 3-skolor,

dels motionerna I: 473 och II: 604 av fröken *Ranmark m. fl.* samt fröken *Karlsson m. fl.*, i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att en återgång till 1947 års bestämmelser om elevantalet i klasserna måtte ske genom en successiv minskning av elevantalet på sätt som av seminarieutredningen föreslagits men med början från och med läsåret 1957/58,

dels motionerna I: 470 och II: 606 av herr *Sunne* samt herr *Helén* och fru *Sandström*, i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta, att kungörelsen 1950: 137 må äga giltighet under läsåret 1957/58 och att återgång till kungörelsen 1947: 234 fördelas under läsåret 1958/59—1959/60,

dels motionerna I: 472 och II: 603 av fröken *Ranmark m. fl.* samt fröken *Karlsson m. fl.*, i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta, att punkt 3 i de till kungörelsen 1950: 137 fogade anvisningarna om begränsning av antalet hjälp- och specialklasser måtte utgå från och med budgetåret 1957/58,

dels motionerna I: 471 och II: 605 av herr *Sunne m. fl.* samt fröken *Wetterström m. fl.*, i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta, att folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping bibehålles,

dels motionerna I: 455 och II: 574 av herr *Axel Andersson m. fl.* samt herr *Kärrlander m. fl.*, i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta, att småskoleseminariet i Härnösand åtminstone tills vidare skall bibehållas i nuvarande omfattning,

dels och motionerna I: 469 och II: 588 av herr *Carl Albert Anderson m. fl.* samt fru *Eriksson* i Stockholm och fru *Ekendahl*, i vilka hemställts att riksdagen måtte besluta, att den i propositionen nr 123 föreslagna avvecklingen av småskoleseminariet i Stockholm tills vidare skall anstå.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena hänvisas till motionerna I: 196, I: 452, I: 455, I: 469, I: 473, II: 603, II: 605 och II: 606.

Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för ekle-siastikdepartementet den 6 oktober 1954 sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande folk- och småskoleseminariernas orga-nisation. De sakkunniga antog benämningen *seminarieutredningen*.

Sedermera har Kungl. Maj:t uppdragit åt utredningen att verkställa en allmän översyn av gällande stadga och undervisningsplan för folkskole-seminarierna.

Utredningen — ledamoten av riksdagens första kammare, f. d. lektorn Edgar Sjödahl, ordförande, ledamoten av riksdagens första kammare, lantbrukaren Gustaf Sundelin samt undervisningsrådet och ledamoten av skol-överstyrelsen Erik Brevner — har i juni 1956 avgivit sitt betänkande »*Seminarieorganisationen I*» (SOU 1956: 18). Till utredningens förfogande har stått ett flertal experter.

Utredningens förslag avser småskolläro-utbildningen och seminarieorga-nisationens framtida omfattning. Utredningsarbetet beträffande folkskol-läro-utbildningen och stadga för seminarierna har ännu inte slutförts. Ut-redningen kommer alltså senare att avlämna särskilt förslag i dessa av-seenden.

Över förevarande betänkande har *infordrade utlåtanden* avgivits av skol-överstyrelsen — efter hörande av rektorer och kollegier vid folk- och små-skoleseminarierna samt statens folkskolinspektörer — statskontoret, riks-räkenskapsverket, arbetsmarknadsstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbild-ning, byggnadsstyrelsen, styrelsen för lärarhögskolan i Stockholm, styrelsen för psykologisk-pedagogiska institutet, statens lönenämnd och kompetens-utredningen.

Yttranden över betänkandet har vidare avgivits av statens folkskolin-spektörers förbund, städernas folkskolinspektörsförbund, Sveriges över-läro-utbildningsförbund, Sveriges folkskolläro-utbildningsförbund—Sveriges folkskolläro-utbildningsförbund (gemensamt yttrande), Sveriges småskolläro-utbildningsförbund, svenska seminarieläro-utbildningsförbundet, svenska fackläro-utbildningsförbundet, svenska gymnastik-läraresällskapet, läroverksläro-utbildningsförbundet, målsmännen riks-förbundet, seminariernas elevförbund, skolstyrelseförbundens rikskommitté och tjäns-temännens centralorganisation (TCO).

Småskollärarytbildningen

Historik

I den första allmänna stadgan för småskoleseminarierna 1919 fastställdes, att lärokursen vid seminarierna skulle vara tvåårig om ej Kungl. Maj:t annorlunda föreskrev. Numera har samtliga småskoleseminarier tvåårig utbildning utom seminariet i Haparanda, där utbildningen är treårig.

I 1919 års stadga bestämdes inträdesfordringarna till det kunskapsmått, som kunde inhämtas i en folkskola av bästa typen. 1936 höjdes inträdeskraven till ett kunskapsmått, som med vissa modifikationer motsvarar realexamen.

Skolkommissionen framhöll i sitt 1948 avgivna principbetänkande (SOU 1948: 27), att det ur flera synpunkter skulle »vara önskvärt, att all lärarutbildning byggde på den allmänbildningsgrund, som en fullständig gymnasieutbildning, avslutad med dimissionsexamen, avser att ge». Skolkommissionen ansåg det emellertid inte möjligt att under överskådlig framtid fastställa dimissionsexamen som grund för småskollärarytbildningen. Examen efter genomgång av elfte skolåret borde därför fastställas som grund för utbildningen. Skolkommissionen föreslog dock, att utbildningen övergångsvis utökades på så sätt, att vid seminarierna inrättades en på realexamen byggande ettårig kurs avsedd att ge den för den pedagogiska fackutbildningen oundgängligen nödvändiga grunden i fråga om ämneskunskaper och allmänbildning. På denna kurs skulle följa en tvåårig pedagogisk fackutbildning.

I 1950 års *proposition* angående riktlinjer för lärarutbildningens ordnande ansågs det inte möjligt att föreslå en på fullständig gymnasiekurs grundad småskollärarytbildning. I stället förordades, att inträdesfordringarna höjdes ungefär till realexamensnivån samt att en på realexamen byggande ettårig kurs anordnades vid småskoleseminarierna och att den egentliga yrkesutbildningen skulle baseras på denna.

Särskilda utskottet ansåg i sitt utlåtande (nr 4) den föreslagna utbildningen tilltagen i knappaste laget såväl med hänsyn till den grundläggande utbildningens stora betydelse som med tanke på den planerade utvidgningen av småskolläraernas tjänstgöringsområde. Vid ett realistiskt bedömande av landets personresurser fann utskottet det dock icke möjligt att då ifrågasätta någon ytterligare förstärkning samt tillstyrkte Kungl. Maj:ts förslag. Reservationsvis framfördes i utskottet även den åsikten, att småskollärarytbildningen skulle vara grundad på en tvåårig kurs.

Enligt *de vid 1950 års riksdag beslutade riktlinjerna för lärarutbildningens ordnande* skall den egentliga yrkesutbildningen för småskollärare från tidpunkt, som senare bestämmes, tills vidare vara grundad på en ettårig allmänbildande kurs, baserad på ett kunskapsmått i huvudsak motsvarande realexamen.

Enligt de vid samma riksdag beslutade riktlinjerna för skolväsendets utveckling är enhetsskolan avsedd att uppdelas i tre stadier, vart och ett i regel omfattande tre år. Undervisningen på vart och ett av dessa stadier skall i första hand bestridas av lärare, som särskilt utbildats för undervisning huvudsakligen på stadiet i fråga.

Vid 1953 års riksdag (jfr kk 1954: 230) bemyndigades Kungl. Maj:t att tills vidare förordna om småskollärares övertagande av undervisningen i tredje klassen i skolor av A-form. I vilken utsträckning sådant övertagande skall äga rum bestämmes för varje läsår av Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen.

Treårig utbildning

Utredningen

Riksdagsbeslutet 1950 innebär, att småskollärarytbildningen förlänges med ett läsår. Utbildningen skall således i princip vara treårig.

Utredningen, som för egen del ingående prövat frågan om studietidens längd, har kommit till den bestämda uppfattningen att den nuvarande småskollärarytbildningen behöver avsevärt förstärkas. Att på två år ge nödiga kunskaper och färdigheter samt tillräcklig praktisk utbildning för småskollärarnas hittillsvarande arbetsområde, klasserna 1 och 2 i folkskolan, anser utredningen knappast möjligt. Då småskollärarna nu skall undervisa i klass 3 i skolor av A-form samt i någon utsträckning även i klass 4 i skolor av B1b-form, vilket fordrar ökade kunskaper, större färdigheter och mer omfattande övningsundervisning, måste därför en tvåårig utbildningstid anses helt otillräcklig. På grund härav föreslår utredningen, att den i princip beslutade treåriga småskollärarytbildningen snarast genomföres och att utbildningen därvid organiseras i enlighet med utredningens förslag.

Utredningen sammanfattar kritiken mot den nuvarande tvååriga utbildningen på i huvudsak följande sätt.

En av de viktigaste anmärkningarna i fråga om utbildningen av småskollärare har riktats mot elevernas stora arbetsbörda. Vid småskoleseminarierna bedrivs undervisningen i stort sett efter en plan, som utarbetades i mitten på 1930-talet. Tim- och kursplanen var emellertid redan vid sin tillkomst pressad. Kraven på småskolläraren har därefter skärpts undan för undan, och som en följd härav har många nya moment kommit till i lärarens utbildning, vilket medfört en ännu mera pressad kursplan. Det har vidare visat sig svårt att gallra ut något av det gamla ämnesstoffet för att lämna plats för det nya. För att tidsramen skall kunna hållas, har följaktligen elevernas studier måst forceras och arbetstakten har blivit uppdriven. Arbetet vid småskoleseminarierna präglas därför av jäkt, och eleverna får inte den nödvändiga arbetsron.

Ämnesträngseln och därav följande höga veckotimtal för den schema-bundna undervisningen har medfört betydande svårigheter att tillämpa

undervisningsplanens anvisningar om koncentration i undervisningen och frihet i arbetssättet. Ytterst få läroanstalter har en så omfattande schema-bunden tid. Arbetspressen vid småskoleseminarierna har också hotat att göra utbildningen mekaniserad och slentrianmässig. Utbildningen har huvudsakligen måst inriktas på grundläggande arbetsmetoder vid meddelande av undervisning, och en mängd värdefullt framförallt metodiskt stoff har måst meddelas eleverna i så forcerad takt, att genomsnittseleven knappast haft några utsikter att kunna helt tillgodogöra sig innehållet. Som en följd av den stora arbetsbördan har eleverna även fått alltför liten tid över till eftertanke och kompletterande studier.

I detta sammanhang bör man hålla i minnet, att eleverna vid småskoleseminarier i stor utsträckning är flickor i 18—20-årsåldern. De flesta av dem har endast erfarenhet av den betydligt lugnare arbetstakten i folk-, real- och flickskolor. Det är därför helt naturligt, att eleverna till en början inte känner sig mogna för seminariernas intensiva arbetstempo. För att hinna med allt, som den moderna utbildningen kräver, måste nu takten redan från början bli hög, varför alltför många lätt blir efter den första tiden.

En allvarlig brist i småskolläro-utbildningen är att tid saknas för tillräcklig praktisk utbildning. Utan tvekan är denna av för liten omfattning, och det antal lektioner, som varje enskild elev håller under sin seminarietid, är för ringa. Skulle tiden för praktiska undervisningsövningar i avsevärd grad ökas inom den nuvarande tvåårsramen, skulle följden endast bli, att elevernas arbete blev ännu mera ansträngande än nu. Möjligheterna att beskära seminariernas kurs- och timplan för att få mer tid till praktisk utbildning är begränsade, vilket också visade sig vid en undersökning, som skolkommisionen gjorde 1948. I detta sammanhang kan nämnas, att den treåriga utbildningen i Haparanda utan tvekan gett eleverna där en grundligare praktisk utbildning.

Den för småskoleseminarierna fastställda timplanen för läro- och övningsämnen har blivit alltmer illusorisk, då ett stort antal timmar måste användas till auskultationer, serier, metodikundervisning och besök i andra skolor. Den effektiva tiden för varje läro- och övningsämne har således minskats. Emellertid torde även det i timplanen fastställda veckotimtalet vara för knappt tilltaget med hänsyn till de nya moment, som tillkommit i småskollära-utbildning. Här behöver endast framhållas pedagogikens och psykologins snabba utveckling, vilken medfört mycket utvidgade kurser. Vidare är även övriga teoretiska ämnen i behov av förstärkning. Särskilt behövs mer tid för den grundläggande undervisningen i modersmålet. Beträffande övningsämnena gäller, att studier i dessa svårligen kan forceras, då de huvudsakligen är ämnen av färdighetskaraktär. Vad musiken beträffar, kräver ämnet särskilt av de musiksvaga eleverna opropotionerligt

mycket tid, vilket ytterligare ökat dessa elevers redan förut stora arbetsbörda.

Genom riksdagsbeslutet om enhetsskolan har tillkommit ännu ett skäl för förstärkning av småskollärarytbildningen — ett skäl som utredningen anser synnerligen viktigt — nämligen utvidgningen av småskolläraernas tjänstgöringsområde att omfatta även tredje klassen. Enbart detta utvidgade tjänstgöringsområde torde i och för sig motivera en utsträckning av lärotiden. Undervisning på ett stadium, som hittills räknats till den egentliga folkskolan, kräver dels ökade ämneskunskaper, dels mer metodisk skolning och praktisk utbildning.

Utredningen berör även de skäl, som anförts för att bibehålla den tvååriga utbildningen. Härvid framhålles bland annat följande.

Enligt allmän uppfattning har de tvåårigt utbildade lärarinnorna på ett tillfredsställande sätt kunnat sköta sitt arbete, och småskollärarynnekårens standard anses förvånansvärt god med hänsyn till den utbildning kåren fått. Dessa förhållanden kan synas vara ett skäl mot en förlängning av utbildningen. Inför de alltmer krävande uppgifterna har emellertid småskolans lärare känt ett starkt behov av att öka sina kunskaper och förkovra sina färdigheter. För att bättra på sin hittills tvååriga utbildning har de bedrivit ett intensivt fortbildningsarbete, som ofta varit både kostsamt och tidsödande. Dessutom har småskollärarna gjort upprepade framställningar om en förlängning av den obligatoriska utbildningen.

I diskussionen angående möjligheterna att förbättra småskollärarytbildningen har framhållits, att denna skulle kunna göras effektivare genom en avsevärd höjning av inträdesfordringarna. På de två åren skulle då mer nytt stoff kunna medhinnas, och eleverna skulle få mer tid till praktisk utbildning. En avsevärd höjning av inträdesfordringarna kommer emellertid med största sannolikhet i praktiken att medföra en förlängning av den sammanlagda utbildningstiden, och det kan knappast vara någon vinst, att denna förlängning sker utanför seminariernas ram.

Därest en treårig småskollärarytlinje genomföres, kommer folkskollärarytbildningen på den fyraåriga linjen inte längre att som hittills vara dubbelt så lång som småskollärarytbildningen, utan skillnaden i tid blir endast ett år. Detta kan tänkas medföra vissa rekryteringssvårigheter för småskollärarytlinjen. Vissa elever kommer nämligen säkerligen att välja den ett år längre utbildningen för att som folkskollärare få ett större verksamhetsområde inom skolan och komma i åtnjutande av de övriga förmåner, som denna utbildning medför. Utredningen är emellertid övertygad om att det även i framtiden kommer att finnas tillräckligt med läraraspiranter med speciellt intresse att få undervisa barn just på småskolans åldersstadium.

Ser man föreliggande problem ur ekonomisk synpunkt, kan självfallet flera skäl anföras mot en förlängning av lärokursen för småskollärare. Odis-

kutabelt kommer en ökad utbildningstid att medföra ökade kostnader för både statsmakterna och den enskilde eleven. När eleverna skall tillbringa ytterligare ett år vid seminarierna, kommer dessas examinationskapacitet att bli mindre. Varje avgångsklass vid småskoleseminarierna kommer att föregås av två klasser under utbildning mot endast en vid nuvarande organisation. Fler lokaler och fler lärare kommer följaktligen att behövas för att utbilda samma antal lärare. Utredningen vill emellertid i detta sammanhang särskilt framhålla, att den föreslagna utvidgningen av småskollärarytbildningen från två till tre år inte kommer att medföra ökade kostnader för statsverket i proportionen två till tre. Utredningen har försökt nedbringa antalet schemabundna timmar så mycket som möjligt för att kunna ge eleverna tillräckligt med tid till enskilda studier. Härigenom blir behovet av lärare och lokaler jämförelsevis mindre. Den föreslagna timplanen omfattar 100 veckotimmar och den nuvarande timplanen omkring 75 samt, därest de frivilliga ämnena medräknas, omkring 84. Kostnadsökningen för det allmänna kommer således i dessa avseenden att röra sig om 20 à 30 procent.

Utbildning av studenter

Utredningen

Vid småskoleseminarierna har aldrig funnits några studentkurser eller studentlinjer. Sedan 1927 har emellertid studenter avlagt småskolläraryxamen. Antalet var detta år tre. Sedermera har antalet successivt ökat. Hösten 1955 hade sålunda omkring 16 procent av de i första klass intagna avlagt studentexamen.

Då det kan anses sannolikt, att även i fortsättningen ett antal studenter kommer att önska utbilda sig till småskollärare, finner utredningen det vara rimligt, att särskilda åtgärder vidtages för att sörja för dessa studenters utbildning. Tidigare har nämligen studenterna i allmänhet deltagit i undervisningen på samma sätt som övriga seminarieelever, vilket knappast kan anses utgöra god studieekonomi.

I vissa avseenden kan studentexamen anses ge fullgoda kunskaper för den blivande verksamheten som småskollärare. Men i så gott som samtliga ämnen på den föreslagna treåriga linjen ingår kunskapsmoment — många av betydande omfattning — vilka också studenterna måste tillägna sig, om de inte skall bli sämre ställda än andra småskollärankandidater. Detta gäller såväl kunskapsämnen som övningsämnen. Vidare bör den praktiska lärarutbildningen vara av samma omfattning på båda småskollärlinjerna. För att det skall kunna bli möjligt att ställa studenterna i paritet med andra småskollärankandidater och för att ernå studielugn, är det därför enligt utredningen inte tänkbart att göra utbildningen kortare än två år. Arbetsbelastningen på den tvååriga linjen torde då bli ungefärligen densamma som i den föreslagna treåriga linjens båda högsta klasser.

Utredningen föreslår sålunda, att vid sidan om den treåriga småskollärlinjen inrättas en särskild tvåårig linje för elever, som avlagt studentexamen.

Utredningens förslag till utbildning

Inträdesfordringar och inträdesprov

Utredningen

a) *Treårig linje*

Inträdessökande till den nuvarande tvååriga linjen skall före det kalenderår, då inträde sökes, ha fyllt 17 men inte 28 år. För inträde i den treåriga linjen föreslås den övre åldersgränsen höjd till 30 år medan den nedre bör bli densamma som nu för tvåårig linje.

Nu krävs för inträde i tvåårig linje ungefär realexamenskunskaper i kristendomskunskap, modersmålet, historia med samhällslära, geografi och biologi med hälsolära. I matematik fordras realskolans kunskapsmätt med undantag av sista klassens kurs, och i fysik och kemi krävs endast folkskolekunskaper. Kunskaper i främmande språk fordras ej.

Utredningen föreslår, att för inträde till den treåriga småskollärlinjen skall i fråga om läroämnen fordras avlagd realexamen eller motsvarande kunskaper. Det skall alltså ej ovillkorligen fordras realexamen, utan kunskaperna skall i likhet med vad nu gäller kunna redovisas även på annat sätt. I övrigt välmeriterade och lämpliga sökande skall således även i framtiden kunna vinna tillträde till småskollärarytutbildning.

Utredningens förslag innebär en viss skärpning av nu gällande inträdesfordringar beträffande ämnena matematik, fysik och kemi samt en mera avsevärd sådan beträffande engelska.

Beträffande övningsämnen anordnas nu prov i teckning, sång och slöjd. Provet i slöjd föreslås utgå.

b) *Tvåårig linje*

Inträdessökande bör inte ha uppnått 30 år men under inträdesåret uppnå lägst 19 år. Då för närvarande genomsnittsåldern för avläggande av studentexamen är 20 år, kommer den nedre åldersgränsen att i praktiken utestänga ytterst få sökande.

Behöriga att intagas bör samtliga sökande vara, som avlagt studentexamen.

Undervisningsplan

Utredningen

Vid fördelningen av de olika utbildningsmomenten på de tre seminarieåren har utredningen i likhet med skolkommissionen funnit lämpligt, att det första studieåret nästan helt ägnas åt ämnesstudier. Endast 12 dagar bör avskiljas till auskultationer, för att eleverna skall få en inblick i en lärares arbetsuppgifter. Under andra året bör jämsides med ämnesstudier en planmässig praktisk utbildning påbörjas. Under tredje året bör den praktiska lärarutbildningen dominera.

De av utredningen föreslagna timplanerna framgår av följande sammanställning. Till jämförelse har även medtagits timplanen för den nuvarande tvååriga linjen.

Timplaner enligt nuvarande undervisningsplan och utredningens förslag

Ämne	Linje		
	nuvarande 2-åriga	3-åriga (förslag)	2-åriga (förslag)
Kristendomskunskap	6	7	3
Modersmålet	10	12	4
Engelska	—	6	—
Historia med samhällslära	4	7	3
Geografi	3	4	2
Psykologi och pedagogik	8	9	9
Matematik	3 ½	4	2
Biologi med hälsolära	4	5	2
Fysik	2	2	2
Kemi		1	1
Summa	40 ½	57	28
Teckning	5	6 ½	4 ½
Välskrivning	½	½	½
Musik	4	6	4
Gymnastik med lek och idrott	7	10	7
Slöjd	6	4	4
Hemkunskap	(Hushållsgöromål 4)	2	2
Trädgårdsskötsel	1 ¾	1	1
Summa	28 ½	30	23
Praktisk lärarutbildning:			
Metodik	2 ½	5	5
Auskultationer och undervisningsövningar	(Gruppövningar 3 ½)	8	8
Summa	6	13	13
Totalsumma	74 ¾	100	64

Praktikanttjänstgöring

Utredningen

Utredningen anser starka skäl tala för införandet i någon form av praktikanttjänstgöring även vid seminarierna. Dock finner utredningen svårigheterna att nu genomföra en praktiktermin för blivande folk- och småskollärare vara mycket stora. Utredningen anser sig därför inte för närvarande kunna förorda ett allmänt genomförande av praktikterminen. När

lämpligheten av en sammanhängande praktiktermin någon tid prövats vid lärarhögskolan, bör frågan huruvida praktikanttjänstgöring även kan anordnas vid seminarierna, upptagas till förnyad undersökning.

Övningsskolan

Utredningen

För närvarande omfattar övningsskolan vid seminarierna dels statliga avdelningar (interna), dels avdelningar tillhörande det kommunala skolväsendet (externa). Detta system bör enligt utredningen bibehållas. Det torde nämligen vara oriktigt att numera betrakta de externa övningsskoleklasserna som en krisföreteelse.

I de interna avdelningarna tjänstgör ordinarie eller extra ordinarie övningsskollärare. I de externa tjänstgör ordinarie eller extra ordinarie folk- eller småskollärare, vilka antingen är förordnade som extra ordinarie övningsskollärare eller uppbär ett särskilt arvode per läsår i egenskap av handledare för seminarieeleverna.

Extra ordinarie övningsskollärartjänster för småskollärarytbildningens behov bör kunna inrättas i externa avdelningar vid alla seminarier, där sådan utbildning bedrivs.

Enligt en av utredningen företagen undersökning hade läsåret 1955/56 småskoleseminarium med 2 tvååriga linjer omkring 7 övningsklasser, seminarium med 3 tvååriga linjer omkring 11 och seminarium med 4 tvååriga linjer omkring 14 $\frac{1}{2}$. Småskoleseminariet i Haparanda, som har en treårig linje hade omkring 6 $\frac{1}{2}$ övningsklasser. Vid dessa beräkningar har utredningen räknat med att varje övningsskollärartjänst och varje fullt handledararvode motsvaras av en övningsklass.

Då utredningen nu förordar, att varje blivande småskollärare under seminarietiden skall hålla omkring 81 övningslektioner mot för närvarande 41, måste även antalet övningsskoleklasser utökas. Utredningen föreslår, att för varje treårig småskollärarytlinje beräknas 6 övningsklasser. Detta skulle innebära en belastning på varje övningsklass av 10,13 elevlektioner per vecka. Det torde böra ankomma på skolöverstyrelsen att föreslå, hur det föreslagna antalet klasser skall fördelas på statliga eller kommunala övningsskoleklasser och bestridas av ordinarie eller extra ordinarie övningsskollärare. Ytterligare behov av övningsklasser för auskultering kan liksom nu tillgodoses genom att lärare vid seminarieorternas folkskolor anställas mot arvode som handledare för seminarieeleverna.

Den praktiska lärarutbildningen för småskollärarna bör huvudsakligen förläggas till det stadium, på vilket de skall undervisa, nämligen folkskolans klasser 1—3. Emellertid bör även några auskultationer och lektioner förläggas till högre klasser företrädesvis klass 4. Med anledning härav föreslår utredningen, att övningsskolan vid anstalt för utbildning av enbart småskollärare skall omfatta minst klasserna 1—4 av folkskolan. Det synes dock utredningen lämpligt, att övningsskolorna i den utsträckning, som förhållandena medger, göres sexåriga.

Seminarielärarnas kompetens

Utredningen

Undervisningsstadiet vid småskoleseminarierna måste redan nu jämnställas med gymnasiet och den fyraåriga linjen vid folkskoleseminarierna. Inträdesfordringarna är i stort sett desamma och eleverna befinner sig på ungefär samma åldersstadium. Det bör då enligt utredningen anses naturligt, att ämneslärarna vid småskoleseminarierna har lektorskompetens. Vidare framhåller utredningen särskilt, att småskoleseminariernas egenskap av lärarutbildningsanstalt ställer stora krav på ämneslärarna. Dessa måste ha en rik fond av kunskaper för att vid urvalet av lärostoff kunna få fram det väsentliga utan att därvid förlora helhetssyner.

Utredningen påpekar därjämte, att när småskollärarytbildningen blir treårig och baseras på realexamen blir undervisningen på småskollärlinjerna i sin helhet parallell med gymnasiet.

Enligt utredningens uppfattning talar således starka skäl för att de ämneslärare, som skall handha utbildningen av småskollärare, måste ha lektorskompetens. För att den av riksdagen beslutade förstärkningen av småskollärarytbildningen skall kunna genomföras, är det nödvändigt, att seminarierna har tillgång till högkvalificerade lärarkrafter. Utredningen kan vidare inte finna några bärande skäl för att vid de av utredningen föreslagna seminarierna för utbildning av såväl folk- som småskollärare, kräva olika kompetens för ämneslärarna på folkskollärlinjen och småskollärlinjen. En enhetlig ämneslärarkår vid utbildningsanstalterna skulle även bidra till seminarieorganisationens elasticitet, som utredningen anser att man måste eftersträva.

För behörighet till lektorstjänst vid den nya typen av seminarier bör gälla samma kompetensvillkor, som nu gäller vid folkskoleseminarium d. v. s. att sökanden uppfyller villkoren för behörighet till ordinarie lektorstjänst vid allmänt läroverk i det eller de ämnen, den sökta tjänsten omfattar, samt att han därjämte, allt efter tjänstens beskaffenhet, inför teologisk eller filosofisk fakultet avlagt vederbörligen godkänt disputationsprov.

För behörighet till rektorstjänst vid folkskoleseminarium krävs bland annat, att sökanden innehar behörighet till lektorstjänst vid folkskoleseminarium. För rektorstjänst vid småskoleseminarium fordras däremot endast, att sökanden innehar behörighet till adjunktstjänst vid småskoleseminarium. I analogi med vad utredningen föreslagit angående ämneslärarkompetensen vid den nya typen av seminarier bör samma kompetensvillkor, som nu gäller för rektorstjänst vid folkskoleseminarium, även gälla för rektorstjänst vid dessa seminarier. Övergångsvis bör emellertid de nuvarande rektorerna vid småskoleseminarierna kunna förordnas till rektorer vid den nya typen av seminarier.

För anställning som ordinarie övningsskollärare vid småskoleseminarium kräves nu bland annat avlagd folkskollärarexamen.

Starka skäl talar enligt utredningen för att särskilt väl kvalificerade småskollärare bör kunna vinna anställning såsom ordinarie eller extra ordinarie övningsskollärare på småskolestadiet inom seminariums övningsskola. Utredningen har som något självklart utgått ifrån att det för lärarutbildningen viktigaste är att få bästa möjliga övningsskollärare, oavsett om dessa avlagt folk- eller småskollärarexamen. Vid tillsättning av övningsskollärartjänst på lågstadiet bör därför speciella meriter för detta stadium och inte ett formellt krav på folkskollärarexamen vara avgörande. Fri konkurrens mellan folk- och småskollärare är härvidlag enligt utredningens bestämda uppfattning en tillräcklig garanti för att den reella kompetensen för övningsskollärare inte sänkes.

Behovet av folk- och småskollärare

Utredningen

Inledningsvis påpekar utredningen, att vid beräkningarna av behovet av folk- och småskollärare måste hänsyn bland annat tagas till antalet klassavdelningar, vilket bestämmes av barnkullarnas storlek och gällande bestämmelser rörande lärjungeantalet i de särskilda klassavdelningarna, till antalet årligen avgående lärare och till behovet av vikarier. Vidare understrykes att erfarenheten har visat, att det är förenat med mycket stora svårigheter att med större säkerhet beräkna det framtida lärarbehovet på längre sikt.

De beräkningar rörande lärarbehovet i folkskolan, som utredningen framlägger, har utförts av skolöverstyrelsens statistiska kontor. Beräkningarna grundar sig på uppgifter från skoldistriktet rörande det beräknade barnantalet i skolorna med utgångspunkt från lärjungeantalet klassvis 1954/55 ävensom antalet inom respektive skolområden bosatta barn, födda vart och ett av åren 1948 till och med 1954. Folkskolinspektörerna har sedan beräknat det erforderliga antalet lärartjänster och sålunda beträffande småskolestadiet kommit fram till och med läsåret 1961/62 och beträffande det egentliga folkskolestadiet till och med läsåret 1963/64. På grundval av de lämnade uppgifterna och med hänsyn tagen till beräknad läraravgång och andra omständigheter har skolöverstyrelsens statistiska kontor verkställt beräkningar rörande lärarbehovet i folkskolan, vilka beräkningar på utredningens begäran utsträckts till att omfatta läsåren 1955/56—1977/78. Då det gällt att uppskatta antalet lärartjänster efter läsåret 1961/62 i fråga om småskolan och efter läsåret 1963/64 beträffande den egentliga folkskolan, har statistiska kontoret framlagt alternativa beräkningar med utgångspunkt i de något skilda födelsetal, som erhållits vid beräkningar utförda dels av professor C.-E. Quensel, dels inom statistiska centralbyrån.

Utredningen betonar starkt, hur osäkra beräkningarna av lärarbehovet så långt som 20 år framåt i tiden måste vara. Beträffande de år, för vilka beräkningarna måste bygga på uppskattade siffror rörande födelsetalen, framläggs resultaten med all reservation för de ändringar i premisserna,

som kan komma att inträffa. Framtida ändringar i fråga om skolorganisationen, vilka nu inte kan förutses, kan komma att avsevärt påverka de gjorda kalkylerna.

Beträffande lärjungeantalet i folkskolans läraravdelningar tillämpas nu kungörelsen 1950:137 angående provisoriska åtgärder med anledning av lokal- och lärarbristen vid folkskolan. Bestämmelserna gäller för läsåren 1950/57, och för varje år bestämmer Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen, i vilken utsträckning de till kungörelsen fogade anvisningarna rörande lärjungarnas fördelning på läraravdelningar i skolor av A-form skall tillämpas. Ur pedagogisk synpunkt är det givetvis angeläget, att en återgång till de något generösare anvisningarna i den tidigare gällande kungörelsen 1947:234 kan ske snarast möjligt. Inom några år torde lärarbristen icke komma att utgöra något hinder härför. Huruvida detsamma kan komma att gälla i fråga om lokalbristen, undandrar sig utredningens bedömande. Utredningen har emellertid funnit sig böra beräkna så stor examination av lärare, att ifrågavarande återgång till 1947 års kungörelse icke skall omöjliggöras av brist på lärare. Enligt utredningens anvisningar har statistiska kontoret därför vid beräkningarna av antalet lärartjänster haft att utgå från den förutsättningen, att kungörelsen 1950:137 skall gälla till och med läsåret 1958/59 och att därefter sker en på tre läsår fördelad återgång till tillämpning av kungörelsen 1947:234.

Såsom tidigare påpekats bestämmer Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen för varje läsår i vilken utsträckning småskollärares övertagande av undervisningen i tredje klassen i folkskolor av A-formen skall äga rum. På grund av de hittills gjorda erfarenheterna beräknar statistiska kontoret, att övertagandet icke kommer att vara helt genomfört förrän läsåret 1964/65. Läsåret 1955/56 räknas med omkring 900 småskollärartjänster i klass 3. Därefter räknas med att årligen ytterligare 300 småskollärare övertar klass 3. Häremot svarar en minskning av antalet folkskollärartjänster årligen med omkring 240. Skillnaden mellan antalet folk- och småskollärartjänster sammanhänger med att lärjungeantalet i avdelningar av klass 3 skall beräknas enligt samma normer, som gäller för klasserna 1 och 2. Småskollärarnas övertagande av klass 3 i A-skolor medför alltså totalt sett ett något ökat antal läraravdelningar.

I sina beräkningar har statistiska kontoret icke kunnat ta hänsyn till behovet av folkskollärare för tjänstgöring på enhetsskolans högstadium eller inom klasserna 7—9 vid i folkskolan inbyggda realskollinjer och inte heller i högre skolor i övrigt. Beträffande behovet av folkskollärare i 23:e lönegraden och folkskollärare för att täcka bristen på akademiskt utbildade lärare på realskolestadiet har seminarieutredningen icke ansett sig böra utföra egna undersökningar, då detta ålegat realskoleutredningen. Seminarieutredningen bygger därför i detta hänseende på de beräkningar till och med läsåret 1965/66, som framlagts av realskoleutredningen i dess betänkande Realskolan under övergångstiden (SOU 1955:53).

Vid beräkningen av folkskolans lärarbehov måste ytterligare en betydelsefull faktor beaktas, nämligen den aktuella bristsituationen. För läsåret 1955/56 räknar utredningen med en brist på omkring 710 folkskollärare vid folkskolan och en brist på omkring 330 folkskollärare för tjänstgöring vid högre skolor. Sammanlagt beräknas folkskollärarbristen nämnda läsår

till omkring 1 100. Samtidigt räknar utredningen med ett småskolläraryöverskott på omkring 240.

Avgången under seminarietiden och de närmaste åren efter examen beräknas beträffande folkskollärarna av utredningen till omkring 10 procent av de i seminarierna intagna eleverna och beträffande småskollärarna till 5 procent.

De nu angivna olika faktorer, som bestämmer examinationsbehovet beträffande folk- och småskollärare, har av utredningen sammanställts i följande tabell. Därvid har siffrorna för ännu ej beslutad examination beräknats så, att varken brist eller överskott skall uppstå.

Tabell 1. Examinationsbehov och examination läsåren 1956/66

A. Folkskollärare

Läsår	Examinationsbehov				Examination	Överskott respektive brist per år	Summa överskott el. brist
	1	2	3	Summa			
1955/56							— 1 100
56/57	945	280		1 225	1 350	+ 125	— 975
57/58	645	320	— 45	920	1 255	+ 335	— 640
58/59	265	290	20	575	475 + 445	+ 345	— 295
59/60	345	440	20	805	410 + 445? + 90 ¹	+ 140	— 155
60/61	— 50	310	20	280	260 + 85? + 90 ¹	+ 155	0
61/62	35	300		335	245? + 90 ¹	0	
62/63	25	300		325	235? + 90 ¹	0	
63/64	60	300		360	270? + 90 ¹	0	
64/65	175	300		475	385? + 90 ¹	0	
65/66	590	100		690	600? + 90 ¹	0	

¹ Beräknad examination vid lärarhögskolan.

B. Småskollärare

Läsår	Examinations- behov	Examination	Överskott respektive brist per år	Summa överskott eller brist
1955/56				+ 240
56/57	590	525	— 65	+ 175
57/58	495	525	+ 30	+ 205
58/59	450	525	+ 75	+ 280
59/60	410	25 + 20? ¹	— 365	— 85
60/61	950	990? + 45? ¹	+ 85	0
61/62	870	825? + 45? ¹	0	
62/63	710	665? + 45? ¹	0	
63/64	930	885? + 45? ¹	0	
64/65	930	885? + 45? ¹	0	
65/66	440	395? + 45? ¹	0	

¹ Beräknad examination på tvåårig studentlinje.

Anm. I tab. A kol. 1 anges de siffror för examinationsbehovet i folkskolan, som erhållits genom statistiska kontorets beräkningar. Kol. 2 anger behovet av folkskollärare för högre skolor enligt realskoleutredningen. I kol. 3 anger siffran —45 den minskning av examinationsbehovet, vilken såsom en engångsföreteelse blir följderna av den aspiranttjänstgöring, som mellanskolläraspiranterna vid lärarhögskolan skall fullgöra. Följande siffror i kol. 3 är ett skönsmässigt uppskattat behov av folkskollärare för ytterligare inrättade avdelningar av klass 8 i folkskolor utanför försöksdistrikten. Med hänsyn till enhetsskolans utveckling har siffror för de följande åren ej tagits med.

Tab. A och B bygger på den förutsättningen att småskollärarytbildningen blir treårig i stället för tvåårig från och med läsåret 1957/58 men att intagning från och med sagda läsår också skall ske på särskild tvåårig linje för studenter.

Alla siffror är avrundade till 5- eller 10-tal. Med frågetecken markeras siffror för ännu ej beslutad examination.

Vid beräkningarna rörande lärarbehovet för tiden efter läsåret 1965/66 har seminarieutredningen utgått från realskoleutredningens antagande, att enhetsskolan skall vara helt genomförd såsom obligatorisk nioårig skola i och med läsåret 1972/73. Detta läsår räknar seminarieutredningen med i runt tal 11 000 lärartjänster på enhetsskolans högstadium. Av dessa beräknas minst hälften, alltså minst 5 500, för 23:e gradslärare, således lärare med folkskollärarytexamen som grundutbildning.

Behovet av dessa 5 500 23-gradslärare beräknas bli täckt på följande sätt.

Antalet folkskollärarytjänster i klasserna 7—9 av folkskolan uppskattas läsåret 1972/73 till omkring 2 000.

Realskoleutredningen räknar med att 2 940 23-gradslärare blir disponibla under läsåret 1956/66 (summan av kolumn 2 i tab. 1 A).

Lsåret 1955/56 beräknas omkring 765 folkskollärare redan finnas vid högre skolor.

Som förut nämnts räknas läsåret 1955/56 med en brist på 330 23-gradslärare.

Sammanlagt skulle alltså omkring $(2\ 000 + 2\ 940 + 765 + 330 =)$ 6 000 folkskollärare vara disponibla för enhetsskolans högstadium läsåret 1972/73, medan behovet uppskattats till minst 5 500.

Rent siffermässigt skulle sålunda läsåret 1972/73 finnas ett överskott på omkring 500 folkskollärare. Detta överskott skulle emellertid komma att göra sig gällande först under senare hälften av 1960-talet. Med hänsyn härtill och till siffrornas osäkerhet för denna tid finner utredningen icke

Tabell. 2 Examinationsbehov läsåren 1966/73

Lsåår	A. Folkskollärare	B. Småskollärare
1966/67	590	475
67/68	610	310
68/69	610	345
69/70	560	215
70/71	485	265
71/72	435	185
72/73	375	280

nödvändigt att vid beräkningen av examinationsbehovet beakta detta överskott. I varje fall synes någon ytterligare examination av folkskollärare för att tillgodose behovet för enhetsskolans högstadium av folkskollärare med vidareutbildning icke vara erforderlig för läsåret 1966/73. Behovet av folkskollärare liksom av småskollärare under nämnda tidsperiod kan alltså sammanställas enbart på grundval av statistiska kontorets beräkningar.

Skolöverstyrelsens yttrande

Sedan utredningen avgav sitt betänkande har skolöverstyrelsens statistiska kontor utfört beräkningar, baserade på nya uppgifter från folkskolinspektörerna angående det väntade antalet folk- och småskollärartjänster under de närmaste läsåren (promemoria dagtecknad den 4 augusti 1956). Med utgångspunkt i detta mera aktuella material har *skolöverstyrelsen* utfört en omräkning av vissa av utredningens tabeller. Av överstyrelsens yttrande i förevarande hänseende inhämtas i huvudsak följande.

De av inspektörerna lämnade nya uppgifterna om antalet folkskollärartjänster har upprättats under den förutsättningen, att klasserna 1⁵ (1⁷) och 2⁵ (2⁷) skall avvecklas. Överstyrelsen har vidare vid sina omräkningar utgått från antagandet, att indragningen av dessa klasser väsentligen är genomförd från och med läsåret 1960/61. Sedan sålunda nya siffror beträffande antalet lärartjänster erhållits, har på samma sätt som i betänkandet en beräkning verkställts rörande examinationsbehovet för folkskolan. De reviderade uppgifterna har sedan införts i tab. 3.

I fråga om tab. 3 kan man emellertid inte inskränka sig till ett införande av nya uppgifter beträffande examinationsbehovet i kolumn 1. De i kolumn 2 angivna siffrorna, som anger behovet av folkskollärare med vidareutbildning har nämligen av realskoleutredningen framräknats utan hänsyn till en eventuell övergång till 3-årig realskola. Överstyrelsen anser icke en fullständig revidering av realskoleutredningens ingående beräkningar nu möjlig, utan inskränker sig till att söka vidtaga vissa schematiska korrekationer av realskoleutredningens siffror i avsikt att åtminstone i stora drag åstadkomma överensstämmelse med inspektörernas uppgifter. Överstyrelsen har alltså sökt uppskatta inverkan på lärarbehovet av en avveckling av klasserna 1⁵ (1⁷) och 2⁵ (2⁷) och har därvid i föreliggande räknemässiga sammanhang förutsatt en fullständig indragning av nämnda klasser från och med läsåret 1960/61. Samtidigt har det därjämte i fråga om antalet avdelningar i klass 1⁴ räknats med en viss mindre reduktion.

Efter införande av de nya siffrorna i kolumn 2 av tab. 3 A har omräkning av kolumnerna för examination, överskott eller brist ägt rum enligt samma principer, som seminarieutredningen tillämpat. Resultatet framgår av den här återgivna tab. 3.

Tabell 3. Examinationsbehov och examination läsåret 1955/66

(Tabell 1 enligt skolöverstyrelsens omräkning.)

A. Folkskollärare

Läsår	Examinationsbehov				Examination	Överskott respektive brist pr år	Summa överskott el. brist
	1	2	3	Summa			
1955/56 . .							— 1 100
56/57 . .	935	280		1 215	1 340	+ 125	— 975
57/58 . .	940	60	— 45	955	1 250	+ 295	— 680
58/59 . .	460	0	20	480	915	+ 435	— 245
59/60 . .	415	240	20	675	410 + 230? + 90 ¹	+ 55	— 190
60/61 . .	65	160	20	245	260 + 85? + 90 ¹	+ 190	0
61/62 . .	15	400		415	325? + 90 ¹	0	
62/63 . .	35	300		335	245? + 90 ¹	0	
63/64 . .	5	400		405	315? + 90 ¹	0	
64/65 . .	145	400		545	455? + 90 ¹	0	
65/66 . .	580	200		780	690? + 90 ¹	0	

¹ Beräknad examination vid lärarhögskolan.

B. Småskollärare

Läsår	Examinations- behov	Examination	Överskott respektive brist per år	Summa överskott eller brist
1955/56				+ 240
56/57	585	525	— 60	+ 180
57/58	495	525	+ 30	+ 210
58/59	460	525	+ 65	+ 275
59/60	390	25 + 20? ¹	— 345	— 70
60/61	935	960? + 45? ¹	+ 70	0
61/62	845	800? + 45? ¹	0	
62/63	715	670? + 45? ¹	0	
63/64	930	885? + 45? ¹	0	
64/65	940	895? + 45? ¹	0	
65/66	440	395? + 45? ¹	0	

¹ Beräknad examination på tvåårig studentlinje.

Anm. Jämför anmärkningen till tabell 1 vilken i princip är tillämplig även beträffande den omräknade tabellen.

Examinationsbehovet under slutet av 1960-talet och början av 1970-talet belyses av seminarieutredningen i tab. 2. Denna tabell är sammanställd enbart på grundval av statistiska kontorets beräkningar, enär vissa överväganden leder till slutsatsen, att det sålunda erhållna examinationsbehovet icke erfordrar något särskilt tillägg i fråga om folkskollärare med hänsyn till enhetsskolans högstadium. Dessa överväganden synes även vid

beaktande av det i det föregående redovisade nya materialet i sina huvuddrag äga giltighet. I omräknat skick får tab. 2 följande utseende.

Tabell 4. Examinationsbehov läsåren 1966/73

(Tabell 2 enligt skolöverstyrelsens omräkning.)

Läsår	A. Folkskollärare	B. Småskollärare
1966/67	585	475
67/68	600	305
68/69	605	345
69/70	550	210
70/71	475	260
71/72	435	180
72/73	370	280

Seminarieorganisationen

Nuvarande organisation

Folkskoleseminarierna

Tabell 5. Den nuvarande normala folkskoleseminarieorganisationen

		Antal linjer		Summa klassavdeln.
		4-åriga	2-åriga	
Falun	kvinnl.	1	2	8
Gävle	samsem. provisoriskt	2	—	8
Göteborg	kvinnl. »	1	2	8
Göteborg	manl.	1	1	6
Härnösand	samsem. provisoriskt	2	—	8
Jönköping	samsem. »	1	1	6
Kalmar	kvinnl.	1	1	6
Karlstad	manl.	2	1	10
Kristianstad	samsem. provisoriskt	2	—	8
Linköping	kvinnl. »	1	1	6
Linköping	manl.	2	1	10
Luleå	samsem.	2	1	10
Lund	samsem.	1	2	8
Stockholm	kvinnl.	1	2	8
Umeå	samsem.	2	1	10
Uppsala	manl.	1	2	8
Växjö	manl. provisoriskt	2	—	8
	Summa	25	18	136

För varje år bestämmer riksdagen, hur många klassavdelningar som skall intagas på de olika linjerna, varefter det ankommer på Kungl. Maj:t att närmare bestämma var intagningsavdelningarna skall förläggas. Av tab. 6 framgår den verkliga organisationen vid folkskoleseminarierna innevarande läsår.

Tabell 6. Antalet avdelningar vid folkskoleseminarierna läsåret 1956/57

Falun	7
Gävle	7
Göteborg (kv)	7
Göteborg (m)	6
Härnösand	7
Jönköping	5
Kalmar	6
Karlstad	9
Kristianstad	7
Linköping (kv)	4
Linköping (m)	9
Luleå	9
Lund	7
Stockholm (kv)	7
Stockholm (m)	4
Umeå	8
Uppsala	7
Växjö	6
Summa	122

Småskoleseminarierna

Tabell 7. Den nuvarande normala småskoleseminarieorganisationen

	Antal linjer och klassavdelningar	Summa klassavdelningar
Haparanda	1 × 3	3
Härnösand	3 × 2	6
Landskrona	4 × 2	8
Lycksele	2 × 2	4
Skara	4 × 2	8
Stockholm (provisoriskt)	2 × 2	4
Strängnäs	3 × 2	6
Växjö	4 × 2	8
Summa	23	47

Även när det gäller småskoleseminarierna bestämmer riksdagen för varje år antalet intagningsavdelningar. Därefter ankommer det på Kungl. Maj:t att bestämma var avdelningarna skall förläggas. Innevarande läsår överensstämmer den verkliga organisationen vid småskoleseminarierna helt med den i tab. 7 angivna.

Den framtida organisationen

Utredningen

Seminarier för utbildning av både folk- och småskollärare

Under förutsättning att småskollärarna successivt övertager undervisningen i tredje klassen i folkskolor av A-formen, kommer enligt utredningens beräkningar (tab. 1) examinationsbehovet av folkskollärare under första hälften av 1960-talet att nedgå till något mindre än tredjedelen av det nuvarande behovet. Samtidigt kommer examinationsbehovet av småskollärare att öka till bortåt det dubbla. Denna avsevärda utökning av småskollärarytbildningen samtidigt med en betydande nedskärning av folkskollärarytbildningen kommer otvivelaktigt att nödvändiggöra en omprövning av seminarieorganisationen som sådan.

Om den situation, som då uppstår, förklaras i propositionen 1954: 209, att man står »i valet mellan två handlingslinjer: antingen att upprätta nya småskoleseminarier och nedlägga ett antal folkskoleseminarier, eller att till folkskoleseminarierna förlägga den småskollärarytbildning, som de existerande småskoleseminarierna icke kan taga».

Utredningen har tveklöst anslutit sig till det andra alternativet, d. v. s. att småskollärarytbildningen i erforderlig utsträckning förlägges till folkskoleseminarierna. Utredningen vill dock gå ett steg vidare och permanent förlägga all utbildning av folk- och småskollärare till samma lärarutbildningsanstalter och inte som skett vid ett par tillfällen endast »inackordera» småskollärarytbildningen vid vissa folkskoleseminarier. Enligt vad utredningen inhämtat har de erfarenheter man hittills haft av småskollärarytbildning vid folkskoleseminarier varit goda. Det torde vara mycket lämpligt att nu genomföra denna reform, då under ett flertal år de allra flesta folkskoleseminarierna huvudsakligen måste användas för utbildning av småskollärare.

En sammanslagning av folk- och småskoleseminarierna till gemensamma lärarutbildningsanstalter kommer enligt utredningens bestämda uppfattning att övervägande medföra fördelar. Framförallt kommer en sådan reform att radikalt medverka till den seminarieorganisationens elasticitet, som måste eftersträvas inför de väntade fluktuationerna i seminariernas verksamhet.

Beträffande frågan vad den nya typen av läroanstalter skall kallas har utredningen funnit det lämpligast att för dessa bibehålla den gamla vedertagna termen *folkskoleseminarium*. Enligt folkskolestadgan § 1 innefattar folkskolan även småskolan. Det synes då naturligt att beteckna en utbildningsanstalt för både små- och folkskollärare som ett folkskoleseminarium.

För närvarande finns i Sverige ingen möjlighet för män att bli småskollärare. Att män skulle vara olämpligare än kvinnor att handha undervisningen på lågstadiet torde knappast kunna hävdas. Utredningen föreslår

därför, att i princip även män skall äga tillträde till småskollärarytbildning. Då antalet manliga sökande kan förväntas bli ganska ringa, torde de rent praktiska svårigheterna för seminarierna bli obetydliga.

I fråga om proportionen mellan manliga och kvinnliga elever vid folk-skollärarytbildningen förordar utredningen, att ungefär lika många manliga och kvinnliga elever tas in, varvid utredningen dock förutsätter, att hänsyn städse tages till den efterfrågan av manliga respektive kvinnliga lärare, som kan förefinnas. Samtidigt föreslår utredningen, att flertalet folkskoleseminarier skall erhålla sådana lokaltillgångar, att de kan ta emot såväl manliga som kvinnliga elever.

Organisationens storlek

Vid beräkningen av antalet erforderliga klassavdelningar för folk- och småskollärarytbildningen vid seminarierna har utredningen utgått från de i tab. 1 och 2 angivna siffrorna för examinationsbehovet. Beräkningarna har sammanställts i tab. 8. Därvid räknar utredningen med 24 elever per klassavdelning med undantag för de 19 avdelningar, som läsåret 1956/57 har intagits i folkskoleseminariernas studentlinje och har 26 elever per avdelning. Såsom nyss framhållits, räknar utredningen med att 10 procent av de intagna eleverna på folkskollärarytlinje och 5 procent av de intagna eleverna på småskollärarytlinje avgår under seminarietiden eller av olika anledningar icke inträder på lärarbanan efter avlagd examen. Utredningen räknar vidare med att av det i tab. 2 A för varje år angivna examinationsbehovet ett antal av 90 kommer från lärarhögskolan, vilket motsvarar ungefär fyra avdelningar på studentlinje vid folkskoleseminarierna.

Utredningen har inte ansett sig kunna framlägga organisationsplan för seminarierna för längre tid än till och med läsåret 1963/64 med hänsyn till att antalet klassavdelningar läsåret 1964/65 nedgår synnerligen starkt. För tiden till och med förstnämnda läsår bör emellertid organisationen anpassas för ungefär 160 klassavdelningar med 24 elever per avdelning. En seminarieorganisation av denna storlek torde få den elasticitet, som är nödvändig för att examinationen av klasslärare snabbt skall kunna anpassas efter växlande behov och förhållanden.

I detta sammanhang erinrar utredningen om, att en del seminariers lokalresurser är hårt ansträngda även vid »normalt» antal klassavdelningar. Utredningen anser därför, att man vid planeringen av den framtida seminarieorganisationen inte bör utgå från att denna alltid skall vara 100-procentigt belagd. I regel bör inte fler klassavdelningar intagas vid respektive seminarium än som är förenligt med en god organisation av undervisningen. När nu belastningen på seminarierna avsevärt lättat och en betydande nedskärning av hela organisationen måste företagas, bör därför berättigade krav på bättre lokalresurser på ett naturligt sätt kunna tillfredsställas.

Såsom framgår av tab. 5 och 7 kan folkskoleseminarierna nu normalt mottaga 136 klassavdelningar och småskoleseminarierna 47 avdelningar. Seminarierna är alltså beräknade för sammanlagt 183 klassavdelningar. Om seminarieorganisationen för den närmaste framtiden skall anpassas för ungefär 160 avdelningar, innebär detta, att omkring 25 avdelningar måste in dragas.

Nedskärningen av seminarieorganisationen bör tillgå så att ett fåtal hela seminarier nedlägges. Framför allt ekonomiska skäl talar för att lärarutbildningen koncentreras till ett färre antal seminarier, men även ur organisatorisk synpunkt ställer sig en sådan koncentration fördelaktigare.

Vid sina överväganden angående vilka seminarier som skall nedläggas, har utredningen utgått från att samtliga kvarvarande seminarier skall kunna utbilda såväl små- som folkskollärare. Med hänsyn härtill bör således i första hand de seminarier bibehållas, som bäst lämpar sig härför. Utan tvekan är detta folkskoleseminarierna. Vid dessa finnes redan ämneslärare med lektorskompetens. Vidare torde det stora flertalet folkskoleseminarier ha bättre lokalresurser än småskoleseminarierna, och även i övrigt torde de vara bättre försedda med undervisningsmateriel. Bland annat torde de naturvetenskapliga institutionerna genomgående vara bättre utrustade.

Utredningen räknar sålunda med att samtliga folkskoleseminarier tills vidare bibehålles, alltså även de som hittills betecknats som provisoriska. Utredningen anser sig dock tvungen att göra ett undantag, nämligen för folkskoleseminariet för kvinnliga elever i *Linköping*. Beträffande detta seminarium anför utredningen bland annat följande.

Seminariet tillkom genom riksdagsbeslut 1947 och tillhörde de s. k. provisoriska seminarierna, vilka var avsedda att nedläggas, när seminarieorganisationen åter kunde minskas. Seminariet disponerar nu över en mindre nybyggnad samt en gymnastikbyggnad tillhörig det år 1927 utrymda gamla seminariet och en barackbyggnad. I gymnastikbyggnaden finnes även en kemisal samt en kombinerad tecknings- och biologisal. Såsom samlingssal användes ett närbeläget församlingshus, och dit förlägges även viss undervisning i sång och musik. Slutligen saknar seminariet egen övningskola och är för detta ändamål helt hänvisat till stadens folkskolor. Även om seminariets huvudbyggnad får anses vara efter förhållandena väl lämpad för sitt ändamål, torde det av den här lämnade beskrivningen framgå, att seminariet arbetar under relativt improviserade förhållanden. Seminariet kan därför knappast tänkas bibehållas för framtiden.

Vad som emellertid i hög grad bidragit till att utredningen föreslår nedläggandet av seminariet för kvinnliga elever i *Linköping* är, att det därstädes även finnes ett av landets största seminarier, nämligen folkskoleseminariet för manliga elever. Utredningen räknar med att detta seminarium i framtiden skall mottaga såväl manliga som kvinnliga elever för folkskollärarutbildning liksom också blivande småskollärare. Möjligheter till lärarutbildning för kvinnliga elever kommer således även framgent att finnas i *Linköping*.

De sexton folkskoleseminarier, som enligt utredningens förslag bör bibehållas, kan normalt mottaga 130 klassavdelningar. Då emellertid, såsom

Tabell 8. Av seminarieutredningen beräknat antal klassavdelningar vid seminarierna

	55/56	56/57	57/58	58/59	59/60	60/61	61/62	62/63	63/64	64/65	65/66	66/67	67/68	68/69	69/70	70/71	71/72
Folkskolläraryt utbildning:																	
klass I ¹	19	12	10	9	10	13	16	13	14	14	13	11	10	8	(8)	(8)	(8)
» II ¹	22	19	12	10	9	10	13	16	13	14	14	13	11	10	8	(8)	(8)
» III ¹	26	22	19	12	10	9	10	13	16	13	14	14	13	11	10	8	(8)
» IV ¹	26	26	22	19	12	10	9	10	13	16	13	14	14	13	11	10	8
klass I ²	24	19	20	4	2	2	3	5	12	10	10	10	9	7	6	5	(5)
» II ²	24	24	19	20	4	2	2	3	5	12	10	10	10	9	7	6	5
Summa klassavdelningar	141	122	102	74	47	46	53	60	73	79	74	72	67	58	(50)	(45)	(42)
Summa avgångsavdelningar	50	50	41	39	16	12	11	13	18	28	23	24	24	22	18	16	13
Småskolläraryt utbildning:																	
klass I ³	1	1	43	36	29	39	39	18	19	12	13	8	10	7	11	(11)	(11)
» II ³	1	1	1	43	36	29	39	39	18	19	12	13	8	10	7	11	(11)
» III ³	1	1	1	1	43	36	29	39	39	18	19	12	13	8	10	7	11
klass I ²	22	22	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	(2)
» II ²	22	22	22	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Summa klassavdelningar	47	47	68	83	112	108	111	100	80	53	48	37	35	29	32	33	37
Summa avgångsavdelningar	23	23	23	2	45	38	31	41	41	20	21	14	15	10	12	9	13
Folk och småskolläraryt utbildning sammanlagt:																	
Summa klassavdelningar	188	169	170	157	159	154	164	160	153	132	122	109	102	87	(82)	(78)	(79)
Summa avgångsavdelningar	73	73	64	41	61	50	42	54	59	48	44	38	39	32	30	25	26

Anm. 1. Kursiverade siffror anger läsåret 1955/56 befintliga avdelningar.

Anm. 2. Den 2-åriga småskollärarytlinjen är fr. o. m. läsåret 1957/58 avsedd enbart för studenter.

tidigare nämnts, utredningen för de närmaste åren räknar med en seminarieorganisation, som är avpassad för ungefär 160 avdelningar, måste således undervisningen av ungefär 30 avdelningar förläggas till de nuvarande småskoleseminarierna. Dessa seminarier är nu beräknade för sammanlagt 47 avdelningar. Detta innebär, att omkring 17 avdelningar kommer att bli obehövligen vid småskoleseminarierna och måste indragas.

Vid sina överväganden angående vilka småskoleseminarier som skall nedläggas, har utredningen utgått från att endast de seminarier, som lämpligen kan ombildas till folkskoleseminarier, bör bibehållas för framtiden. Ett folkskoleseminarium bör kunna rymma åtminstone en 4-årig folkskollärlinje och en 3-årig småskollärlinje eller sammanlagt sju avdelningar. Vidare bör av både pedagogiska och ekonomiska skäl ett seminarium inte vara alltför litet.

Ur dessa synpunkter måste småskoleseminarierna i Haparanda, Lycksele och Stockholm anses ha för liten kapacitet för att upprätthållas såsom folkskoleseminarier. Beträffande seminarierna i Haparanda och Lycksele torde det vidare bli mycket svårt att inom överskådlig framtid få lektorskompetenta lärare.

Med hänsyn till de i de nordligaste gränstrakterna rådande särskilda förhållandena anser sig utredningen emellertid inte nu kunna föreslå, att småskoleseminariet i *Haparanda* nedlägges. Utredningen förordar i stället, att seminariet tills vidare upprätthålles för utbildning av enbart småskollärare.

Beträffande småskoleseminariet i *Lycksele* anser utredningen, att det inte längre föreligger tillräckliga skäl att bibehålla detta. Utredningen föreslår därför, att seminariet nedlägges. Till stöd härför anföres i huvudsak följande.

Såsom nyss påpekats, har småskoleseminariet i Lycksele för liten kapacitet för att ombildas till folkskoleseminarium. Vidare kommer med all säkerhet ett folkskoleseminarium på denna ort att få stora svårigheter att anskaffa lektorskompetenta lärare. Seminariet i Lycksele har haft till särskild uppgift att förse lappmarksförsamlingarna i Västerbottens län med lärarkrafter, utbildade med särskild hänsyn till tjänstgöring i mindre folkskolor. Emellertid är den mindre folkskolan en skolform, som är på väg att dö ut. Enligt vad utredningen inhämtat från skolöverstyrelsens statistiska kontor fanns läsåret 1955/56 sammanlagt endast 30 mindre folkskolor i länet. Seminariets särskilda uppgifter kan sålunda inte längre anföras som motiv för att bibehålla seminariet i Lycksele. Slutligen torde det ur rekryteringssynpunkt inte vara speciellt motiverat att upprätthålla seminariet. Sedan några år har endast hälften av eleverna haft sin hemort i Västerbottens län, och under de två senaste läsåren var detta fallet med endast något över tredjedelen av eleverna. Även om seminariet i Lycksele skulle nedläggas, kommer det i framtiden att finnas möjligheter för länets ungdom att utbilda sig till småskollärare vid folkskoleseminariet i Umeå.

I och med att seminarierna omvandlas till den nya typen av folkskoleseminarier, kommer samtliga seminarier att utbilda såväl folk- som små-

skollärare. Även om man i en stad med både ett folkskoleseminarium och ett småskoleseminarium skulle nedlägga det ena seminariet, kommer sålunda samma utbildningsmöjligheter som förut att finnas kvar. Såsom nyss framhållits anser utredningen, att folkskoleseminarierna i första hand bör bibehållas. Med hänsyn till vad nu anförts föreslår utredningen, att i stad med ett seminarium av vartdera slaget småskoleseminariet nedlägges. De städer det här gäller är Härnösand, Stockholm och Växjö.

Småskoleseminariet i *Stockholm* tillkom genom riksdagsbeslut 1945 och betecknades redan från början såsom provisoriskt. Seminariet är inrymt i en byggnad, som förut hyst högre lärarinneseminariet och därefter någon tid statens normalskola. Lokalerna får anses vara otillfredsställande. Såsom förut påpekats är seminariets kapacitet för liten för ett folkskoleseminarium.

Nedlägges småskoleseminarierna i Lycksele, Härnösand, Stockholm och Växjö, skulle detta innebära, att seminarieorganisationen minskas med 22 klassavdelningar. Såsom nyss framhållits kommer emellertid enligt utredningens beräkningar endast omkring 17 avdelningar att bli obehövligen vid de nuvarande småskoleseminarierna. Något av sistnämnda småskoleseminarier måste sålunda tills vidare bibehållas.

Vid sina överväganden, vilket av seminarierna som skall bibehållas, har utredningen funnit att småskoleseminarierna i *Härnösand* och *Växjö* är de enda som lämpligen kan omvandlas till folkskoleseminarier. Båda seminarierna har goda lokaler. Seminariet i Växjö har den största kapaciteten med normalt 8 klassavdelningar medan Härnösand har 6 avdelningar. Bibehålles småskoleseminariet i Växjö och nedlägges småskoleseminariet i Härnösand, skulle det enligt utredningens förslag finnas inte mindre än fyra folkskoleseminarier av den nya typen i Småland, medan det däremot i hela Norrland endast skulle finnas fem. Bibehålles däremot småskoleseminariet i Härnösand och nedlägges småskoleseminariet i Växjö, skulle Norrland få sex seminarier och Småland tre. Med anledning härav har utredningen stannat för att föreslå, att småskoleseminariet i Härnösand bibehålles och att småskoleseminariet i Växjö nedlägges.

Såsom nyss framhållits måste utbildningen av omkring 30 klassavdelningar förläggas till nuvarande småskoleseminarierna. Bibehålles även småskoleseminariet i Härnösand, innebär detta, att denna del av seminarieorganisationen kan taga emot 31 klassavdelningar.

De tjuguen seminarier, som enligt utredningens förslag bör bibehållas, kommer alltså sammanlagt att omfatta 161 klassavdelningar. Emellertid måste enligt utredningens beräkningar under något läsår i början av 1960-talet troligen plats beredas för ett något högre antal avdelningar, enligt tab. 8 164. Den marginal, som kan bli erforderlig, torde säkerligen kunna åstadkommas genom att några seminarier övergår till s. k. ämnesrumssystem, d. v. s. att varje klassavdelning inte har ett eget klassrum utan i stället använder speciallokaler för de olika ämnena. Enligt en av utredningen gjord undersökning använde läsåret 1955/56 icke mindre än 11 av samtliga semi-

narier systemet med ämnesrum i en eller annan form och syntes på detta sätt bättre kunna disponera sina lokaler.

Utredningens förslag innebär, att seminarierna till och med läsåret 1963/64 skall organiseras på sätt framgår av tab. 9. Till jämförelse har även den nuvarande organisationen angivits.

Hur de olika seminarierna närmare skall organiseras, bör liksom hittills för varje läsår bestämmas av Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen. Antalet klassavdelningar vid de olika seminarierna har utredningen beräknat efter den nuvarande organisationen.

Enligt av utredningen utförda beräkningar torde de förutvarande småskoleseminarierna inte behöva anlitas för utbildning av folkskollärare förrän fram mot mitten av 1960-talet. För att underlätta dessa seminariers omvandling till den nya typen av folkskoleseminarier bör därför under övergångstiden endast småskollärlinjer förläggas dit.

Tabell 9. Seminarieorganisationen till och med läsåret 1963/64

Seminarium	Nuvarande organisation	Antal klassavdelningar	Utredningens förslag till organisation t. o. m. läsåret 1963—64	Antal klassavdelningar
Falun	Folkskoleseminarium	8	Folkskoleseminarium	8
Gävle	»	8	»	8
Göteborg (kv)	»	8	»	8
Göteborg (m)	»	6	»	6
Härnösand	»	8	»	8
Jönköping	»	6	»	6
Kalmar	»	6	»	6
Karlstad	»	10	»	10
Kristianstad	»	8	»	8
Linköping (kv)	»	6	Nedlägges	—
Linköping (m)	»	10	Folkskoleseminarium	10
Luleå	»	10	»	10
Lund	»	8	»	8
Stockholm (kv)	»	8	»	8
Umeå	»	10	»	10
Uppsala	»	8	»	8
Växjö	»	8	»	8
Haparanda	Småskoleseminarium	3	Folkskoleseminarium (enbart småskollärläro-utbildning)	3
Härnösand	»	6	Folkskoleseminarium	6
Landskrona	»	8	»	8
Lycksele	»	4	Nedlägges	—
Skara	»	8	Folkskoleseminarium	8
Stockholm	»	4	Nedlägges	—
Strängnäs	»	6	Folkskoleseminarium	6
Växjö	»	8	Nedlägges	—
	Summa	183	Summa	161

Skolöverstyrelsens yttrande

På grundval av de förut redovisade siffrorna i de omräknade tab. 3 och 4 har *skolöverstyrelsen* även verkställt nya beräkningar av den framtida seminarieorganisationens storlek. Resultatet återgives i tab. 10.

Med hänsyn till osäkerhetsmomenten vid de nya beräkningarna finner överstyrelsen det motiverat att vid sitt ståndpunktstagande nu icke inskränka sig till ett snävt fasthållande vid de uppnådda, skenbart exakta resultaten av de gjorda beräkningarna utan vill därutöver söka erhålla en rimlig marginal för eventuella, kalkylmässigt icke förutsedda ökningar av lärarbehovet.

Beträffande intagningen på de olika seminarielinjerna höstterminen 1957 anför skolöverstyrelsen i huvudsak följande.

Antalet erforderliga avdelningar i klass I² vid folkskoleseminarierna läsåret 1957/58 har av seminarieutredningen i tab. 8 beräknats till 20 men skulle enligt tab. 10 uppgå till endast 11. Under hänvisning till vad nyss anförts angående önskvärheten av en rimlig säkerhetsmarginal anser sig överstyrelsen emellertid nu icke böra föreslå en lägre intagning än som förekommit innevarande läsår, nämligen 19 avdelningar. I fråga om antalet avdelningar i klass I⁴ innebär de nya beräkningarna en höjning från 10 till 12. I detta fall rör det sig emellertid om elever, vilka kommer att utexamineras först vårterminen 1961, och en eventuellt för knappt tillmätt intagning kan därför kompenseras genom ett ökat antal avdelningar i klass I² 1959/60. Överstyrelsen finner sig därför i fråga om intagningen i klass I⁴ höstterminen 1957 kunna stanna vid det nu rent kalkylmässigt erhållna resultatet, nämligen ett antal av 12 avdelningar.

Beträffande intagningen i småskoleseminarierna läsåret 1957/58 har seminarieutredningen förutsatt, att den 3-åriga utbildningen då påbörjas med 43 avdelningar i klass I³. Den nu verkställda omräkningen leder till ett antal av 42 avdelningar. Överstyrelsen vill i detta fall föreslå en intagning av den omfattning, som anges av utredningens ursprungliga siffra, alltså 43 avdelningar. Den nya 2-åriga utbildningslinjen för studenter skulle enligt båda kalkylerna träda i funktion läsåret 1957/58 med 1 avdelning i klass I² för att i fortsättningen konstant omfatta 2 avdelningar i nämnda klass. Under hänvisning till önskvärheten att erhålla en viss marginal i fråga om examinationen finner överstyrelsen det emellertid motiverat att föreslå 2 avdelningar i klass I² redan från och med 1957/58.

Skolöverstyrelsen godtager i stort sett utredningens förslag till seminarieorganisation och anser sig till större delen kunna acceptera de motiveringar utredningen redovisar för sina ställningstaganden. Överstyrelsens på senare uppgifter grundade beräkningar visar emellertid, att det behövliga antalet avdelningar under perioden 1956/64 bör sättas något högre än utredningen föreslagit, i genomsnitt till 163 avdelningar per år. För att ytterligare öka elasticiteten hos seminarieorganisationen anser överstyrelsen det önskvärt om man åtminstone vid ett par seminarieorter hade möjlighet att låta ned-

Tabell 10. Av skolöverstyrelsen beräknat antal klassavdelningar vid seminarierna

	55/56	56/57	57/58	58/59	59/60	60/61	61/62	62/63	63/64	64/65	65/66	66/67	67/68	68/69	69/70	70/71	71/72
<i>Folkskolläroverstyrelsen:</i>																	
klass I ⁴	19	12	12	10	12	15	19	13	14	14	13	11	10	8	8	8	8
» II ⁴	22	19	12	12	10	12	15	19	13	14	14	13	11	10	8	8	8
» III ⁴	26	22	19	12	12	10	12	15	19	13	14	14	13	11	10	8	8
» IV ⁴	26	26	22	19	12	12	10	12	15	19	13	14	14	13	11	10	8
klass I ²	24	19	11	4	3	2	3	6	13	10	10	10	9	7	6	5	4
» II ²	24	24	19	11	4	3	2	3	6	13	10	10	10	9	7	6	5
Summa klassavdelningar	141	122	95	68	53	54	61	68	80	83	74	72	67	58	50	45	41
Summa avgångsavdelningar	50	50	41	30	16	15	12	15	21	32	23	24	24	22	18	16	13
<i>Småskolläroverstyrelsen:</i>																	
klass I ³	1	1	42	35	30	39	40	18	19	12	13	8	10	6	11	7	10
» II ³	1	1	1	42	35	30	39	40	18	19	12	13	8	10	6	11	7
» III ³	1	1	1	1	42	35	30	39	40	18	19	12	13	8	10	6	11
klass I ²	22	22	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
» II ²	22	22	22	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Summa klassavdelningar	47	47	67	81	111	108	113	101	81	53	48	37	35	28	31	28	32
Summa avgångsavdelningar	23	23	23	2	44	37	32	41	42	20	21	14	15	10	12	8	13
<i>Folk- och småskolläroverstyrelsen sammanlagt:</i>																	
Summa klassavdelningar	188	169	162	149	164	162	174	169	161	136	122	109	102	86	81	73	73
Summa avgångsavdelningar	73	73	64	32	60	52	44	56	63	52	44	38	39	32	30	24	26

Anm. 1. Kursiverade siffror anger läsåren 1955/56 och 1956/57 befintliga avdelningar.

Anm. 2. Den 2-åriga småskolläroverstyrelsen är fr. o. m. läsåret 1957/58 avsedd enbart för studenter.

skärningen ske gradvis och efter behov. Med hänsyn härtill anser överstyrelsen det inte vara tillrådligt att omedelbart lägga ned ett av de fyra seminarierna i Härnösand och Växjö. Indragningen bör komma till stånd genom en så småningom skeende samordning av de båda seminarierna i vardera staden, varvid dock från början förutsättes, att folkskoleseminariet skall bilda kärnan i den kvarblivande organisationen. Därvid bör givetvis av staten ägda fastigheter komma till användning.

Kostnadsberäkningar

Utredningen

Om ett folkskoleseminarium och tre småskoleseminarier nedlägges, medför detta givetvis betydande årliga besparingar. Emellertid kommer den av utredningen föreslagna förstärkningen av småskolläraryrket utbildningen att medföra vissa kostnadsökningar vid de förutvarande småskoleseminarierna.

För att erhålla fullt jämförbara siffror har utredningen vid sina beräkningar genomgående utgått från siffror för budgetåret 1955/56. Vidare baseras beräkningarna på lönenivån vid utgången av år 1955.

Budgetåret 1955/56 beräknades totalkostnaden för samtliga folkskoleseminarier till 18 798 900 eller i runt tal 18,8 miljoner kronor. Nämnade budgetår fanns 19 folkskoleseminarier med sammanlagt 141 klassavdelningar. Den årliga driftkostnaden för en klassavdelning kan alltså uppskattas till $\frac{18,8}{141}$ miljoner kronor. Nedlägges folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping med 6 klassavdelningar torde således besparingen kunna uppskattas till $\frac{6 \times 18,8}{141} = 0,8$ miljoner kronor.

Totalkostnaden för samtliga småskoleseminarier beräknades budgetåret 1955/56 till 4 744 900 eller i runt tal 4,75 miljoner kronor. Antalet småskoleseminarier var detta budgetår 9 med sammanlagt 47 klassavdelningar. Om småskoleseminarierna i Lycksele, Stockholm och Växjö nedlägges, innebär detta, att 16 avdelningar försvinner. Besparingen kan således uppskattas till $\frac{16 \times 4,75}{47} = 1,62$ miljoner kronor.

Årliga besparingen genom nedläggande av de fyra nu nämnda seminarierna torde kunna uppskattas till $0,8 + 1,62 = 2,42$ eller i runt tal 2,4 miljoner kronor.

Den småskolläraryrket utbildning, som förlägges till de förutvarande folkskoleseminarierna beräknas inte medföra några ökade årliga kostnader.

När den nya organisationen fullständigt genomförts, kan de ökade kostnaderna för de 31 klassavdelningarna vid de förutvarande småskoleseminarierna uppskattas till $31 \left(\frac{18,8}{141} - \frac{4,75}{47} \right) = 0,992$ eller i runt tal 1 miljon kronor.

Besparingen skulle alltså i detta fall kunna uppskattas till $2,4 - 1 = 1,4$ miljoner kronor.

Utredningen räknar emellertid inte med någon folkskollärautbildning vid de förutvarande småkoleseminarierna förrän fram mot mitten av 1960-talet. För tiden dessförinnan räknar utredningen därför endast med de ökade kostnader, som föranledes av utredningens förslag till treårig småskollärautbildning. För de fem förutvarande småkoleseminarierna kan dessa kostnader beräknas på följande sätt.

Kostnaden för placering av rektorerna i samma lönegrad som de nuvarande rektorerna vid folkskoleseminarierna uppskattas till 5 784 kronor.

De 27 ordinarie seminarieadjunktstjänsterna i lönegraden Ca 29 vid de fem seminarierna omvandlas till 27 ordinarie lektorstjänster i lönegrad Ca 33. Vidare omvandlas förslagsvis 5 av de nu sammanlagt 7 extra ordinarie seminarieadjunktstjänsterna i lönegraden Ce 29 till ordinarie lektorstjänster i lönegrad Ca 33. Kostnaden för den höjda ämneslärarkompetensen uppskattas till 120 192 kronor.

Under en övergångstid torde emellertid åtskilliga ämneslärartjänster vara besatta med seminarieadjunkter på övergångsstat. I den mån så sker blir givetvis kostnaderna mindre.

Då utredningen föreslår att för varje småskollärlinje skall beräknas 6 övningsskoleklasser måste ytterligare 29 övningsskollärare anställas. Statsverkets merkostnad för dessa 29 lärare beräknas till 143 144 kronor.

Kostnaden för ökade möjligheter att meddela undervisningen gruppvis, handledning vid studiebesök i andra skolor samt eventuellt ökat behov av omkostnader, materiel, böcker och utrustning uppskattas till 100 000 kronor.

Kostnadsökningen för de fem förutvarande småkoleseminarierna kan således sammanlagt beräknas till $5\,784 + 120\,192 + 143\,144 + 100\,000 = 369\,120$ eller i runt tal 0,4 miljoner kronor.

Årliga besparingen under övergångstiden kan således uppskattas till $2,4 - 0,4 = 2$ miljoner kronor, medan den såsom nyss framhållits när organisationen fullständigt genomförts kan uppskattas till 1,4 miljoner kronor.

Trots förstärkningen av småskollärautbildningen medför således den föreslagna omläggningen av seminarieorganisationen icke obetydliga besparingar. Vid den tidpunkt då även folkskollärautbildning kan tänkas bli förlagd till de förutvarande småkoleseminarierna kommer det vidare antagligen att bli aktuellt att nedlägga ytterligare ett antal seminarier, vilket kommer att medföra ytterligare besparingar för statsverket.

Departementschefen

Departementschefen har beträffande småskollärautbildningen, behovet av folk- och småskollärare samt seminarieorganisation anfört följande.

Enligt de vid 1950 års riksdag beslutade riktlinjerna för lärarutbildningens ordnande skall den egentliga yrkesutbildningen för småskollärare från tidpunkt, som senare bestämmes, tills vidare vara grundad på en ettårig allmänbildande kurs, baserad på ett kunskapsmått i huvudsak motsvarande realexamen. Enligt detta principbeslut skall alltså småskollärautbildningen, som nu är tvåårig, förlängas till att omfatta tre år.

Seminarieutredningen, som med utgångspunkt i 1950 års beslut närmast haft att utreda frågan angående den lämpliga tidpunkten för genomförande av detta beslut, har emellertid också till saglig prövning upptagit skälen för och mot en förlängning av småskollärarytbildningen. Utredningen har därvid kommit till den bestämda uppfattningen, att den nuvarande tvååriga utbildningen behöver avsevärt förstärkas, och utredningen föreslår, att den treåriga utbildningen genomföres från och med läsåret 1957/58. Att på två år ge nödiga kunskaper och färdigheter samt tillräcklig praktisk utbildning för småskollärarens hittillsvarande arbetsområde, klasserna 1 och 2 i folkskolan, finner utredningen knappast möjligt. Då småskollärarna dessutom avses skola undervisa i klass 3 samt i viss utsträckning även i klass 4, vilket enligt utredningens mening fordrar ökade kunskaper, större färdigheter och mer omfattande övningsundervisning, måste därför, anser utredningen, en tvåårig utbildningstid vara helt otillräcklig. Utbildningsförhållandena vid småskoleseminarierna är enligt utredningen över huvud taget mycket pressande. Elevernas arbetsbörda är stor och ytterst få läroanstalter har en så omfattande schemabunden undervisning. Utredningen pekar vidare på att den koncentration i undervisningen och frihet i arbetssättet, som föreskrives i undervisningsplanen, inte har kunnat tillämpas utan stora svårigheter, att eleverna får alltför liten tid över till eftertanke och kompletterande studier och att tid saknas för tillräcklig praktisk utbildning samt att dessutom den effektiva tiden för varje läro- och övningsämne har minskats genom att ett stort antal timmar måste användas till auskultationer, undervisningsövningar, metodikundervisning m. m. Möjligheterna att beskära kurs- och timplanen för att inom tvåårsramen få mer tid till praktisk utbildning är enligt utredningens mening mycket begränsade, något som även visade sig vid en undersökning, som skolkommissionen gjorde 1948.

Samtliga skolmyndigheter och lärarorganisationer har vid remissbehandlingen ställt sig positiva till utredningens förslag om genomförande av den treåriga utbildningen. Som främsta argument har dessa remissinstanser anfört behovet av förstärkt utbildning för undervisning i klass 3 i folkskolan. Inom skolöverstyrelsen har dock en ledamot reserverat sig och ansett skäl föreligga till omprövning av 1950 års beslut. Även riksräkenskapsverket ifrågasätter riktigheten av beslutet om treårig utbildning. Statskontoret anser för sin del, att närmare erfarenhet av småskollärarens tjänstgöring i klass 3 bör avvaktas, innan en mera genomgripande omorganisation av utbildningen genomföres.

De skäl, som av utredningen och av flertalet remissinstanser framförts för en förstärkning av småskollärarytbildningen ligger helt i linje med de synpunkter, varpå 1950 års principbeslut grundades. Vid beredningen av förevarande spörsmål har det emellertid icke befunnits lämpligt att i nuvarande läge ta ställning till frågan om när en treårig utbildning bör ta sin början. Jag är alltså inte beredd att här förorda, att 1950 års beslut angående småskollärarytbildningen genomföres från och med läsåret 1957/58. Jag anser mig för närvarande i stället böra räkna med att elever för småskollärarytbildning under de närmaste åren skall intagas endast på tvååriga utbildningslinjer, dock med undantag för den redan nu treåriga linjen vid Haparandaseminarier.

Med hänsyn härtill saknas anledning att i förevarande sammanhang till närmare behandling upptaga utredningens förslag beträffande utformning

av en allmän treårig utbildningsgång och därtill direkt anknutna frågor. Jag övergår därför till av utredningen behandlade spørsmål, som är av den naturen, att de kan prövas fristående från frågan om den treåriga utbildningen.

I likhet med skolöverstyrelsen finner jag de skäl, som utredningen anfört för att inte för närvarande förorda införande av praktiktermin vid seminarieutbildningen, vara övertygande. Frågan om praktikanttjänstgöring inom ramen för seminarieutbildningen bör alltså upptagas till förnyad undersökning, först när lämpligheten av en sammanhängande praktiktermin någon tid prövats vid lärarhögskolan.

Beträffande ämneslärarna vid seminarierna föreslår utredningen, att i princip samtliga skall ha lektorskompetens. Som skäl härför åberopas bland annat att de av utredningen föreslagna seminarierna för utbildning av både folk- och småskollärare härigenom skulle få en enhetlig ämneslärarkår. Av organisatoriska skäl är det nödvändigt att nu ta ställning till frågan om gemensamma utbildningsanstalter. Jag kommer i det följande att framlägga förslag härom. Med anledning därav finner jag mig redan här böra ta upp spørgsmålet om ämneslärarkompetensen till behandling. Enligt min uppfattning är med avseende på undervisningen av småskollärare — även vid en treårig utbildningsgång med den utformning som utredningen förordat — lektorskompetens icke behöflig i flertalet ämnen. Med hänsyn till den nuvarande lektorsbristen bör vidare största återhållsamhet iakttagas i fråga om utvidgning av lektorsinstitutionen. För lärarna i psykologi och pedagogik synes emellertid sådan kompetens vara önskvärd. Jag förordar därför, att ämneslärarna i detta för småskollärarytbildningen centrala ämne i princip skall ha lektorskompetens. Det bör ankomma på skolöverstyrelsen att i sina anslagsäskanden framdeles beakta detta vid beräkningen av erforderligt antal tjänster av olika slag. För behörighet till lektorstjänst vid den nya typen av folkskoleseminarier bör givetvis gälla samma kompetensvillkor som för närvarande vid folkskoleseminarium, d. v. s. att sökanden skall ha avlagt vederbörligen godkänt disputationsprov.

För behörighet till rektorstjänst vid seminarium, där såväl folkskollärare som småskollärare utbildas, bör självfallet gälla samma villkor som nu gäller för behörighet till rektorstjänst vid folkskoleseminarium. Emellertid kommer vid de nuvarande småskoleseminarier, som enligt vad jag i det följande föreslår skall bibehållas med benämningen folkskoleseminarier, under en lång tid framöver att i huvudsak endast utbildas småskollärare. För dessa seminarier räknar jag tills vidare icke med någon ändring av villkoren för behörighet till rektorstjänst.

Enligt min mening talar starka skäl för att småskollärare, som besitter framstående pedagogisk skicklighet, skall kunna anställas såsom ordinarie eller extra ordinarie övningsskollärare på småskolestadiet inom seminariums övningsskola. Huruvida övningsskollärartjänst avsedd för tjänstgöring på lågstadiet skall ledigförklaras för båda kategorierna av klasslärare eller endast för småskollärarytbildad sökande torde tills vidare böra prövas från fall till fall. Av småskollärare innehavd ordinarie eller extra ordinarie övningsskollärartjänst torde böra placeras i lönegrad 19. I personalförteckningen för seminarierna torde därför övningsskollärartjänsterna böra upptagas med alternativa lönegradsbeteckningar.

Elevantalets storlek i folk- och småskolans läraravdelningar är avgörande för antalet lärartjänster i folkskolan och är därmed också av största betydelse för bedömningen av utbildningskapaciteten vid seminarierna. I nu förevarande sammanhang är spørsmålet om elevantalet i A (och a)-formernas läraravdelningar särskilt aktuellt. Antalet läraravdelningar i folkskolan är innevarande läsår sammanlagt drygt 34 000, varav 21 000 i skolor av A-form. Av A-avdelningarna finnes 46 procent på landsbygden och 54 procent i städerna, av samtliga avdelningar på landsbygden är ungefär hälften av A-form medan i städerna A-avdelningarna utgör närmare 90 procent av totalantalet avdelningar. Angående föreskrifterna om elevantalet i läraravdelningarna får jag här anföra följande.

Före 1940 fanns inga egentliga bestämmelser i ämnet. Som ett led i besparingsaktionerna i samband med den förstärkta försvarsberedskapens införande under andra världskriget togs emellertid frågan om en normalisering upp och vissa fördelningsgrunder för i första hand A-skolorna beslöts vid 1940 års riksdag. Dessa grunder fick förlängd giltighet år för år fram till 1947, då de sammanfördes i *kungörelsen 1947:234* och i de vid denna kungörelse fogade anvisningarna. Enligt anvisningarna bör som regel beträffande skolor av A-form iakttagas följande. Om antalet elever vid skola eller skolenhet ej överstiger 1 000, må inom varje årsklass endast inrättas på folkskolestadiet en parallellavdelning för varje påbörjat 35-tal elever och på småskolestadiet en parallellavdelning för varje påbörjat 25-tal elever (överskottsmetoden). Jämsides med läraravdelningar av A-form kan jämväl anordnas avdelningar av B 1-form. Inom skolenhet med flera än 1 000 elever bör medeltalet elever i läraravdelningarna icke understiga på folkskolestadiet 30 och på småskolestadiet 24 (medeltalsmetoden). Dessa medeltal skall avse hela folk- respektive småskolestadiet, alltså ej varje årsklass för sig.

Detta är således innebörden av 1947 års bestämmelser, som ursprungligen infördes som en krisåtgärd i början av andra världskriget. 1950 blev det emellertid på grund av den rådande lokal- och lärarbristen aktuellt att ytterligare skärpa grunderna för beräkningen av läraravdelningarnas storlek. För att utreda frågan om och i vad mån möjlighet fanns att genom provisoriska åtgärder minska trycket av lokal- och lärarbristen tillkallades vissa sakkunniga inom ecklesiastikdepartementet. En av dessa sakkunniga utarbetad promemoria överlämnades sedermera till statsutskottet. På hemställan av utskottet godkände 1950 års riksdag vissa skärpta bestämmelser för A-skolorna. Dessa sammanfördes i *kungörelsen 1950:137*. Innebörden av denna kan i korthet anges sålunda, att överskottsmetodens tillämpningsområde begränsas till skolenheter med mindre än 500 elever samt att medeltalsmetoden skall tillämpas inom skolor eller skolenheter med flera än 500 elever och medeltalet elever i A-skolor höjas på folkskolestadiet från 30 till 32 samt på småskolestadiet från 24 till 26.

Utskottet underströk, att dessa anordningar allenast borde erhålla provisorisk karaktär och att de borde avvecklas så snart omständigheterna det medgäve. De provisoriska bestämmelserna skulle få gälla längst till och med utgången av läsåret 1956/57. 1950 års kungörelse har utformats i enlighet härmed och upphör alltså att gälla med utgången av detta läsår. I stället träder 1947 års kungörelse automatiskt åter i kraft. För fortsatt tillämpning av 1950 års kungörelse fordras sålunda nytt riksdagsbeslut.

Som jag nämnde är frågan om läraravdelningarnas storlek av största betydelse för behovet av lärare och därmed för de mått och steg staten vidtager för lärarutbildningen. Seminarieutredningen har därför haft anledning att gå in på detta problem. Utredningen har betonat angelägenheten från pedagogiska och skolsociala synpunkter av en återgång till 1947 års kungörelse och har med anledning härav beräknat examinationen av lärare under den förutsättningen, att en återgång sker fördelad på läsåren 1959/60, 1960/61 och 1961/62.

Vid remissbehandlingen har endast statskontoret intagit en avvaktande hållning när det gäller en återgång till 1947 års kungörelse. Flertalet remissinstanser har yrkat på en snabbare återgång och några har yrkat på längre gående åtgärder än blott en återgång till 1947 års kungörelse. Det dominerande argumentet i praktiskt taget alla yttranden är de uppenbara olägenheter, som i såväl pedagogiskt som disciplinärt avseende följer med alltför stora klasser. Det påpekas också, att en sänkning av elevantalet i läraravdelningarna är en förutsättning för att skolan skall kunna lösa de undervisnings- och fostringsfrågor den fått sig pålagd. I många yttranden betecknas en sänkning av elevantalet i klasserna som den viktigaste skolreformen.

Möjligheterna att sänka elevantalet i folkskolans läraravdelningar sammanhänger med tillgången på lärare och tillgången på skollokaler. Beträffande lärarfrågan medför en återgång till 1947 års bestämmelser en ökning av antalet läraravdelningar med omkring 480 i folkskolan och med omkring 350 i småskolan. Fullt genomförd skulle alltså den minskning av elevantalet i A-skolornas läraravdelningar, som en återgång till 1947 års bestämmelser innebär, medföra tillhopp omkring 800 fler lärartjänster. Att producera lärare för en sådan ökning möter från organisatoriska synpunkter inga svårigheter, under förutsättning att den erforderliga ökade examinationen påbörjas vid den tidpunkt och sker i det tempo, som utredningen föreslagit. Den erforderliga ökningen av examinationen kan till yttermera visso ske inom ramen för en under alla omständigheter minskande seminarieorganisation. Denna minskning av lärarutbildningsorganisationen sammanhänger med den sjunkande storleken av årskullarna i folkskoleåldern. För att belysa detta kan jag peka på resultatet av de beräkningar, som legat till grund för utredningens uppskattning av antalet lärartjänster. Det framtida antalet läraravdelningar i folkskolan enligt utredningens beräkningar framgår av följande sammanställning, som bland annat förutsätter att en återgång till 1947 års bestämmelser sker på sätt utredningen förordat.

1956/57	1959/60	1962/63	1965/66
34 400	33 500	32 300	31 700

Den ökning av antalet lärartjänster i folkskolan, som föranledes av den av utredningen föreslagna återgången till 1947 års kungörelse, inträffar som framgår av denna sammanställning vid en tid, då under alla omständigheter totalantalet läraravdelningar minskar i folkskolan. Lokalbristen kommer således inte att lägga hinder i vägen för en återgång till 1947 års bestämmelser. I detta sammanhang bör emellertid hänsyn tas även till att utbyggnaden av realskolan och jämförliga skolformer, särskilt klasserna 8 och 9 i enhetsskolan, beräknas medföra ett ökat lokalbehov vid denna tid.

Jag övergår så till frågan om kostnaderna för en återgång till 1947 års kungörelse. Såsom jag nyss nämnt medför denna ett ökat behov av omkring 480 folkskollärare och omkring 350 småskollärare. Statens bidrag till avlöning åt dessa drygt 800 lärare kan med löner enligt den nya löneplanen beräknas till ungefär 11 miljoner kronor årligen. Enligt seminarieutredningens förslag skall övergången fördelas på de tre läsåren 1959/60, 1960/61 och 1961/62. Merkostnaderna kan beräknas till respektive 3,7, 7,4 och 11 miljoner kronor. Av vad nyss anförts framgår ju emellertid, att den föreslagna återgången till 1947 års bestämmelser till tiden sammanfaller med en markerad nedgång av antalet läraravdelningar. Denna nedgång kommer givetvis att återspegla sig i en successiv minskning av utgifterna för statsbidrag till lärarlönerna. För att belysa utvecklingen på detta område får jag hänvisa till följande sammanställning. Av denna framgår även en jämförelse mellan statsbidragsutgifterna beräknade på grundval av 1950 och 1947 års kungörelser.

Statsbidrag i miljoner kronor beräknat på grundval av	Redovisningsår				
	1957/58	1959/60	1960/61	1961/62	1966/67
kk 1947: 234		465	460	454	425
kk 1950: 137	475	461	453	443	
Skillnad		4	7	11	

En övergång till 1947 års bestämmelser skulle i jämförelse med fortsatt tillämpning av 1950 års bestämmelser således endast innebära en retarderad minskning av statens kostnader för statsbidrag till lärarlöner i folkskolan.

I likhet med seminarieutredningen och flertalet remissinstanser anser jag det ytterligt angeläget, att elevantalet i folkskolans läraravdelningar minskas. Som en första åtgärd därvidlag bör genomföras en minskning till 1940-talets normaltal. Jag förordar därför, att 1950 års bestämmelser avvecklas och en återgång sker till 1947 års kungörelse. Från skolorganisatoriska synpunkter föreligger icke hinder för att återgången genomföres på det sätt, som seminarieutredningen förordat, alltså successivt under treårsperioden 1959/60—1961/62. Av statsfinansiella skäl anser jag mig emellertid böra förorda, att återgången fördelas över fyra år, nämligen fyraårsperioden 1959/60—1962/63. En fyraårig övergångsperiod medför i jämförelse med en treårsperiod en besparing i merutgifterna för övergången under de tre första åren med 0,95 miljoner kronor för redovisningsåret 1959/60, 1,9 miljoner kronor för redovisningsåret 1960/61 och 2,75 miljoner kronor för redovisningsåret 1961/62. Med hänsyn till vad jag nu förordat torde bestämmelserna i 1950 års kungörelse böra erhålla förlängd giltighet intill utgången av läsåret 1958/59. Därefter bör alltså ske en på läsåren 1959/60—1962/63 fördelad övergång till tillämpning av 1947 års kungörelse. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela de närmare föreskrifter, som fordras för att den sålunda föreslagna övergången skall komma till stånd.

Innan jag lämnar denna fråga vill jag slutligen erinra om att inom ecklesiastikdepartementet pågår utredning rörande frågan om elevantalet

i klasserna i folkskolans övriga former och i de högre skolorna. Såvitt gäller folkskolan beräknas denna utredning kunna slutföras under innevarande år.

Vad i övrigt gäller utredningens behovsberäkningar har genom dem erhållits ett så långt möjligt säkert grepp om de olika faktorer, som bestämmer examinationsbehovet och examinationen beträffande folk- och småskollärare. I likhet med utredningen vill jag dock betona, att de föreliggande beräkningarna liksom över huvud taget alla under övergångstiden före enhetsskolans genomförande verkställda beräkningar rörande lärarbehovet, givetvis måste vidlädas av en viss osäkerhet. Detta förhållande illustreras omedelbart vid en jämförelse mellan utredningens beräkningar och de ett år senare av skolöverstyrelsen verkställda beräkningarna. Vid bestämmande av den framtida examinationen måste det nytillkomna statistiska material, som kommit till uttryck i skolöverstyrelsens omräkning av utredningens tabeller, beaktas.

De av utredningen och skolöverstyrelsen sammanställda tabellerna angående examinationsbehov och examination bygger på den förutsättningen att den treåriga småskolläraryr utbildningen skulle genomföras från och med läsåret 1957/58 samt att återgången till 1947 års bestämmelser fördelas på de tre läsåren 1959/62. I det föregående har jag emellertid förklarat, att jag räknar med att elever för småskolläraryr utbildning under de närmaste åren skall intagas endast på tvååriga utbildningslinjer. Jag har vidare förordat, att återgången till 1947 års bestämmelser fördelas på de fyra läsåren 1959/63. Jag vill dessutom understryka att, med hänsyn till nyssberörda osäkerhetsmoment i beräkningarna och mot bakgrunden av tidigare erfarenheter i detta hänseende, man icke bör underlåta att vid bestämmandet av examinationens omfattning söka skapa ett visst räknemässigt summaöverskott av lärare, när möjlighet därtill föreligger. I tabellerna 1 och 3 har någon dylik marginal för felberäkningar och oförutsedda behov icke beaktats. En sådan åtgärd är emellertid enligt min mening uppenbarligen påkallad. Beräknas examinationsbehovet och examinationen i enlighet med dessa ställningstaganden erhålles, med i övrigt samma förutsättningar som i tabell 3, följande

T a b e l l 11

A. Folkskollärare

Läsår	Examinationsbehov				Examination	Överskott respektive brist per år	Summa överskott el. brist
	1	2	3	Summa			
1955/56 . . .							— 1 100
56/57 . . .	935	280		1 215	1 340	+ 125	— 975
57/58 . . .	940	60	— 45	955	1 250	+ 295	— 680
58/59 . . .	460	0	20	480	915	+ 435	— 245
59/60 . . .	135	240	20	395	410 + 260? + 90 ¹	+ 365	+ 120
60/61 . . .	25	160	20	205	260 + 40? + 90 ¹	+ 185	+ 305
61/62 . . .	— 25	400		375	260? + 40? + 90 ¹	+ 15	+ 320
62/63 . . .	155	300		455	260? + 40? + 90 ¹	— 65	+ 255

¹ Beräknad examination vid lärarhögskolan.

B. Småskollärare

Läsår	Examinationsbehov	Examination	Överskott respektive brist per år	Summa överskott eller brist
1955/56				+ 240
56/57	585	525	— 60	+ 180
57/58	495	525	+ 30	+ 210
58/59	460	525	+ 65	+ 275
59/60	660	25 + 570?	— 65	+ 210
60/61	905	25? + 800?	— 80	+ 130
61/62	815	25? + 775?	— 15	+ 115
62/63	805	25? + 775?	— 5	+ 110

I tabell 11 har icke räknats med något uppehåll i småskollärarnas successiva övertagande av klass 3 i A-skolorna. Detta medför i jämförelse med tabell 3 bland annat ett betydligt mindre examinationsbehov av folkskollärare för läsåret 1959/60, då enligt tabell 3 ett dylikt uppehåll beräknats ske. Samtidigt följer härav ett betydligt större examinationsbehov av småskollärare för nämnda läsår. I övrigt beror de ändrade siffrorna för examinationsbehovet i tabell 11 huvudsakligen på anpassningen till den fyraåriga övergången till 1947 års kungörelse.

Med de utgångspunkter för mina överväganden, som jag tidigare angivit, bör enligt min mening beräkningarna i tabell 11 läggas till grund för beslut om elevintagningens omfattning vid seminarierna hösten 1957.

Vad som nu genom omfattningen av elevintagningen hösten 1957 skall bestämmas, är dels examinationen på den 2-åriga folkskollärlinjen till läsåret 1959/60, dels examinationen på den 4-åriga folkskollärlinjen till läsåret 1961/62, vilken dock endast delvis reglerar den slutliga examinationen till sistnämnda läsår, dels ock examinationen på den 2-åriga småskollärlinjen till läsåret 1959/60.

Intagningen på den 2-åriga folkskollärlinjen reglerar slutligt den totala examinationen av folkskollärare till läsåret 1959/60. På den 4-åriga linjen kommer genom redan bestämd intagning att till detta läsår utexamineras ungefär 410 lärare. Behovet av examination på den 2-åriga linjen har i tabell 11 beräknats till 260. Detta har skett för att eliminera det förutsedda folkskollärrunderskottet från läsåret 1958/59 samt för att skapa ett visst räknemässigt överskott. Hösten 1956 har på den 2-åriga linjen intagits 19 avdelningar. Jag föreslår, att på den 2-åriga folkskollärlinjen hösten 1957 intages 12 avdelningar med 24 elever per avdelning. Detta innebär en minskning med sju intagningsavdelningar på den 2-åriga folkskollärlinjen.

Intagningen på den 4-åriga folkskollärlinjen hösten 1957 skall bestämmas med sikte på den totala examinationen av folkskollärare till läsåret 1961/62. Enligt tabell 11 bör denna examination vid seminarierna omfatta sammanlagt 300 lärare. Med hänsyn till att minst två avdelningar bör intagas på studentlinjen hösten 1958 förordar jag såsom lämpligt avvägd oförändrad intagning på den 4-åriga folkskollärlinjen, alltså 12 avdelningar med 24 elever per avdelning, vilket medför en produktion av omkring 260 lärare.

Elevintagningen på den 2-åriga småskollärlinjen hösten 1957 reglerar examinationen till läsåret 1959/60. I anslutning till de beräkningar, som

redovisats i tabell 11, förordar jag en intagning hösten 1957 av 25 avdelningar på 2-årig linje. Vidare bör liksom hittills 1 avdelning på 3-årig linje intagas vid seminariet i Haparanda. Detta innebär en ökning med 3 intagningsavdelningar på den 2-åriga linjen samt oförändrad elevintagning på den 3-åriga linjen.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter förslag av skolöverstyrelsen meddela närmare bestämmelser i anledning av vad jag nu anfört rörande elevintagningen på folk- och småskollärlinjerna.

De i tabellerna 1, 3 och 11 gjorda beräkningarna visar, att examinationsbehovet av folkskollärare under första hälften av 1960-talet kommer att nedgå till omkring tredjedelen av det nuvarande behovet, medan samtidigt examinationsbehovet av småskollärare kommer att öka mycket kraftigt. Inför denna situation vid seminarierna har man att välja antingen att upprätta nya småskoleseminarier och nedlägga ett antal folkskoleseminarier eller att till folkskoleseminarierna förlägga den småskollärläroutbildning, som de existerande småskoleseminarierna icke kan ombesörja. Utredningen har anslutit sig till det senare alternativet men vill också gå ett steg vidare och permanent förlägga all utbildning av folk- och småskollärare till samma läroutbildningsanstalter och icke endast »inackordera» småskollärläroutbildningen vid vissa folkskoleseminarier. I likhet med utredningen finner jag en dylik samordning rationell. Utan tvekan kommer det från organisatoriska och ekonomiska synpunkter att ställa sig fördelaktigt med endast ett slag av utbildningsanstalter för folkskolans klasslärare. Jag förordar därför, att utbildningen av folk- och småskollärare från och med läsåret 1957/58 skall kunna ske vid gemensamma läroanstalter. I samband därmed bör en enhetlig benämning på seminarierna införas. Jag finner den föreslagna termen folkskoleseminarium lämplig, varför benämningen å kvarstående småskoleseminarier torde böra ändras i enlighet härmed.

Jag biträder utredningens förslag om att även män skall äga tillträde till småskollärläroutbildning. Detta ligger i linje med vad jag anfört i propositionen angående riktlinjer för förfarandet vid tillsättning av vissa lärartjänster m. m. (1957: 61), där jag bland annat understrukt, att grundsatsen om lika behörighet till befordran för män och kvinnor — vilken ju sedan 1945 gäller för statstjänst — i princip bör gälla lärartjänster inom hela det statsunderstödda kommunala skolväsendet.

Vad utredningen förordat i fråga om proportionen mellan manliga och kvinnliga elever på folkskollärlinjerna föranleder inget annat uttalande från min sida än att det bör ankomma på skolöverstyrelsen att i samråd med bland andra arbetsmarknadsstyrelsen i vederbörliga sammanhang framlägga de förslag, som befinnes erforderliga. För närvarande räknar jag icke med annat än en ungefärlig hälftenfördelning av elevplatserna.

Med hänsyn till att ställning ännu inte ansetts kunna tas till frågan om genomförande av 1950 års principbeslut om treårig småskollärläroutbildning finner jag det icke heller lämpligt att nu fattas något definitivt beslut om seminarieorganisationens framtida dimensionering. En begränsning av normalorganisationen till den omfattning, som utredningen och skolöverstyrelsen förordat, synes emellertid under alla förhållanden kunna genomföras. Däremot föreligger icke för närvarande någon anledning att ta upp frågan om en ytterligare sammanpressning av organisationen, även om de beräk-

ningar, som redovisats i tabell 11, tyder på ett lägre antal klassavdelningar vid seminarierna under de närmaste åren, än vad utredningen och skolöverstyrelsen räknat med.

Vad beträffar principerna för seminariernas lokala organisation kan jag i huvudsak ansluta mig till vad utredningen och skolöverstyrelsen anfört och förordat. I första hand bör enligt utredningens mening de seminarier bibehållas, som bäst lämpar sig för utbildning av både folk- och småskollärare. Utredningen har förordat ett avsteg från denna princip, såtillvida som utredningen av speciella skäl föreslagit bibehållande av seminariet i Haparanda. Jag ansluter mig härtill men anser, att starka skäl talar för att även det nuvarande småskoleseminariet i Lycksele bibehålls tills vidare. Från kulturpolitisk synpunkt är det nämligen knappast tilltalande att beröva det norrländska inlandet en av dess få högre undervisningsinstitutioner. Det är visserligen riktigt att större delen av Lyckseleseminariets elever rekryteras utom Västerbottens län, men det förhållandet att utbildningsmöjligheterna förlägges dit kan å andra sidan säkerligen skapa ökad förståelse hos seminarieeleverna för övre Norrlands förhållanden. Enligt företagen undersökning har det vidare visat sig möjligt, att om så erfordras förlägga utbildning av sex klassavdelningar till detta seminarium. Då emellertid ett bibehållande av Lyckseleseminariet icke bör medföra att det redan nu — i jämförelse med övriga delar av landet — betydande antalet seminarieutbildningsplatser i Norrland ytterligare ökas, bör en motsvarande reduktion ske inom den norrländska seminarieorganisationen. Enligt utredningens förslag skall båda de nuvarande seminarierna i Härnösand bibehållas med plats för normalt 14 klassavdelningar. Enligt min mening bör bibehållandet av Lyckseleseminariet motsvaras av en begränsning av antalet avdelningar i Härnösand, lämpligen på det sättet att det nuvarande småskoleseminariet i staden nedlägges. Jag föreslår alltså, att seminariet i Lycksele tills vidare bibehålls, men att småskoleseminariet i Härnösand nerlägges. I likhet med Haparandaseminariet bör seminariet i Lycksele endast utbilda småskollärare. Mot förslaget att folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping och småskoleseminariet i Stockholm nedlägges har jag ingen erinran. Jag ansluter mig vidare till överstyrelsens uppfattning, att de båda seminarierna i Växjö bör successivt samordnas till den nya typen av folkskoleseminarium. Med beslut om definitivt nedläggande av något seminarium i Växjö torde därför böra anstå tills vidare.

Det förslag, som jag i den föreliggande situationen anser mig kunna framlägga, innebär alltså nedläggande av folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping och småskoleseminarierna i Härnösand och Stockholm samt successivt samordnande av de båda seminarierna i Växjö till ett folkskoleseminarium. Övriga seminarier bör tills vidare bibehållas. Vid småskoleseminarierna i Härnösand och Stockholm bör någon elevintagning icke ske i höst. Dessa seminarier bör därför kunna nedläggas med utgången av nästa budgetår. Vid folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping finnes innevarande läsår avdelningar av klasserna II⁴—IV⁴ och II². Seminariet torde därför böra nedläggas med utgången av budgetåret 1958/59. Beslut om nedläggande av seminarier i enlighet med vad jag här förordat torde böra fattas av årets riksdag. Till de åtgärder, som kan visa sig påkallade i fråga om den slutliga avvecklingen av dessa seminarier torde jag få återkomma i samband med anmälan av anslagsäskandena för seminarieorganisationen för budgetåret 1958/59.

Det torde i första hand böra ankomma på byggnadsstyrelsen att upptaga frågan om den framtida användningen av de lokaler, som friställes med anledning av vad jag nu förordat, ävensom att pröva de övriga lokalfrågor, bland annat i Växjö, som aktualiserats genom övervägandena beträffande seminarieorganisationen. Såvitt gäller småskoleseminariet i Stockholm får jag dock hänvisa till vad jag föreslagit i propositionen 1957: 99, s. 31.

Jag vill i detta sammanhang slutligen ange, att jag med hänsyn till de numera förbättrade utbildningsmöjligheterna på realskolestadiet i de nordliga gränstrakterna anser att någon med statsmedel bekostad preparandkurs tills vidare icke bör anordnas vid seminariet i Haparanda för inträde på den treåriga småskollärlinjen där.

Anslagsberäkningar för budgetåret 1957/58

Medelsanvisningen till seminarierna föreslås i propositionen skola sammanföras under fyra anslag, varav ett till avlöningar, ett till omkostnader, ett till materiel, böcker m. m. och ett till utrustning.

Beträffande anslaget till *avlöningar* föreslås i huvudsak ökad medelsanvisning för uppräknig av vissa arvoden och ökad biträdes hjälp på rektorsexpeditionerna. I anslutning till den av departementschefen för nästa budgetår föreslagna organisationen, innebärande en minskning av antalet seminarieavdelningar med 23 — från 169 till 146 — beräknas en minskning av medelsbehovet med i runt tal 1 000 000 kronor. Kungl. Maj:ts förslag, innefattande jämväl vissa automatiska utgiftsförändringar, innebär sammanlagt en anslagsminskning med 256 000 kronor.

Beträffande *omkostnads-* och *utrustningsanslagen* föreslås höjningar med 75 400 respektive 80 000 kronor, medan under anslaget till *materiel, böcker m. m.* beräknas oförändrad medelsanvisning.

Utskottet

I den föreliggande propositionen behandlas två för det obligatoriska skolväsendet centrala problem, nämligen frågan om förlängning av småskollärläroavdelningarna och spörsmålet om minskning av elevantalet i A-skolornas läroavdelningar. Båda dessa frågor är från pedagogiska synpunkter av mycket stor vikt. De är vidare i ekonomiskt hänseende av betydande storleksordning. Hur dessa problem löses, är också från organisatoriska synpunkter av avgörande betydelse, med hänsyn till att småskollärläroavdelningens längd och klassavdelningarnas storlek är viktiga faktorer vid bedömningen av kapaciteten av folk- och småskolläroproduktionen och därmed vid bestämmandet av seminarieorganisationens utformning och omfattning.

Vad först gäller småskolläraryrket utbildningen, vilken för närvarande omfattar två år, föreligger ett principbeslut av 1950 års riksdag om utbildningens förlängning. Enligt detta beslut skall den egentliga yrkesutbildningen för småskollärare från tidpunkt, som senare skulle bestämmas, tills vidare vara grundad på en ettårig allmänbildande kurs, baserad på ett kunskapsmått i huvudsak motsvarande realexamen. Principbeslutet innebär alltså, att småskolläraryrket utbildningen skall förlängas till att omfatta tre år.

Det spörsmål beträffande småskolläraryrket utbildningen, som nu skall prövas, gäller således egentligen endast frågan om den lämpliga tidpunkten att sätta detta principbeslut i kraft. För närmare utredning hänsköts denna fråga år 1954 till prövning av särskilda sakkunniga, seminarieutredningen, vars resultat nu föreligger. Utredningen, som också till saklig prövning upptagit skälen för och mot en förlängning av småskolläraryrket utbildningen, har kommit till den bestämda uppfattningen, att den nuvarande tvååriga utbildningen behöver avsevärt förstärkas, och utredningen har föreslagit, att den treåriga utbildningen genomföres från och med läsåret 1957/58. Samtliga skolmyndigheter och lärarorganisationer har vid remissbehandlingen ställt sig positiva till detta förslag.

Departementschefen har emellertid angivit, att det vid beredningen av förevarande spörsmål icke befunnits lämpligt att i nuvarande läge ta ställning till frågan om när en treårig småskolläraryrket utbildning bör ta sin början. Med hänvisning härtill har departementschefen förklarat sig icke vara beredd att i förevarande sammanhang förorda, att 1950 års beslut genomföres från och med läsåret 1957/58, utan ansett sig för närvarande i stället böra räkna med att elever för småskolläraryrket utbildning under de närmaste åren skall intagas endast på tvååriga utbildningslinjer, dock med undantag för den redan nu treåriga linjen vid Haparandaseminarieret.

I anledning härav har i motionerna I: 452 och II: 570 yrkats att riksdagen nu beslutar i enlighet med seminarieutredningens förslag, d. v. s. att från och med läsåret 1957/58 småskolläraryrket utbildningen skall vara treårig på grundval av realexamenskunskaper, dock med möjligheter till tvåårig utbildning på grundval av studentexamenskunskaper.

De skäl, som av seminarieutredningen och flertalet remissinstanser framförts för en förstärkning av småskolläraryrket utbildningen, ligger såsom departementschefen framhållit helt i linje med de synpunkter, varpå 1950 års principbeslut grundades. Utskottet vill för sin del i anslutning härtill först understryka, att utskottet icke funnit några skäl föreligga att ifrågasätta det sakligt riktiga i detta beslut. Från pedagogiska och även från skol-sociala synpunkter anser utskottet tvärtom det numera vara alldeles uppenbart, att en förstärkning av småskolläraryrket utbildningen är starkt påkallad. I detta avseende kan utskottet alltså helt ansluta sig till de synpunkter, som anlagts på frågan av de pedagogiskt inriktade instanserna.

Såsom utskottet inledningsvis antytt måste emellertid frågan om en förlängning av småskollärarytbildningen bedömas även med hänsyn till de samhällsekonomiska resurserna och till förutsättningarna för att ur denna synvinkel inpassa reformen vid lämplig tidpunkt. Redan de med en förlängning av seminarieutbildningen direkt förenade merkostnaderna för statsverket är tämligen betydande — i motionerna I: 452 och II: 570 har de för nästa budgetår uppskattats till närmare 1 miljon kronor. Enligt utskottets uppfattning måste man emellertid i detta avseende ofrånkomligen också beakta, att ett ikraftträdande av 1950 års principbeslut om småskollärarytbildningen indirekt kan komma att aktualisera krav på merkostnader för samhället av betydligt kraftigare storleksordning. Med hänsyn härtill och med beaktande jämväl av den gradering mellan angelägna reformer på skolväsendets område, som av ekonomiska skäl ovillkorligen måste göras, har utskottet icke funnit det möjligt att förorda, att 1950 års principbeslut sättes i kraft under de närmaste åren.

I anslutning härtill vill utskottet emellertid omedelbart ange, att utskottet för sin del icke funnit det försvarligt att längre uppskjuta ställningstagandet till frågan om vid vilken bestämd tidpunkt den redan i princip beslutade förlängningen av småskollärarytbildningen bör påbörjas. Enligt utskottets mening framstår under den nuvarande intensiva reformperioden på skolväsendets område ett dylikt ställningstagande såsom ytterligt angeläget för att ge önskvärd stabilitet bland annat åt lärarytbildningsorganisationen.

Av här anförda skäl och efter ingående undersökningar och olika överväganden från såväl ekonomiska som organisatoriska synpunkter har utskottet ansett sig böra förorda, att riksdagen nu i anledning av det i motionerna I: 452 och II: 570 framställda yrkandet beslutar att 1950 års principbeslut om förlängning av småskollärarytbildningen skall genomföras från och med läsåret 1961/62. Utskottet förutsätter därvid, att Kungl. Maj:t i anslutning till seminarieutredningens betänkande och däröver avgivna yttranden vidtager de åtgärder och, i den mån så erfordras, för riksdagen i lämpligt sammanhang framlägger de förslag, som påkallas beträffande den närmare utformningen av den treåriga utbildningsgången och därtill direkt anknutna frågor.

Vad departementschefen anfört beträffande praktiktermin vid seminarieutbildningen samt seminarielärarnas kompetens har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Vid bedömningen av behovet av folk- och småskollärare är — förutom den givna faktor som ligger i årskullarnas numerär — elevantalets storlek i folk- och småskolans läraravdelningar av avgörande betydelse. Det genom elevantalets storlek reglerade antalet läraravdelningar

är därmed också utslagsgivande för bedömningen av den erforderliga utbildningskapaciteten vid seminarierna.

I propositionen har i detta sammanhang till utförlig behandling upptagits frågan om elevantalet i A-formernas läraravdelningar. Härutinnan gäller för närvarande vissa till kungörelsen 1950: 137 fogade anvisningar, enligt vilka vid skola eller skolenhet med högst 500 elever får inom varje årsklass inrättas på folkskolestadiet en parallellavdelning för varje påbörjat 35-tal elever och på småskolestadiet en parallellavdelning för varje påbörjat 25-tal elever (överskottsmetoden), medan för större skolor eller skolenheter gäller den regeln att medeltalet elever i läraravdelningarna ej bör understiga 32 på folkskolestadiet och 26 på småskolestadiet (medeltalsmetoden); dessa medeltal skall avse hela folk- respektive småskolestadiet, alltså ej varje årsklass för sig. Enligt beslut vid 1950 års riksdag tillämpas dessa bestämmelser såsom ett provisorium och de skall enligt kungörelsens lydelse upphöra att gälla med utgången av läsåret 1956/57. I stället träder bestämmelserna i kungörelsen 1947: 234 åter i kraft. För fortsatt tillämpning av 1950 års bestämmelser fordras sålunda nytt beslut av statsmakterna. Anvisningarna till 1947 års kungörelse avser samtliga former av folkskolan. Såvitt gäller A-formen innebär de i jämförelse med 1950 års bestämmelser, dels att överskottsmetoden skall tillämpas vid skolor eller skolenheter med upp till 1 000 elever, dels att vid större skolor eller skolenheter medeltalet elever per läraravdelning skall vara 30 på folkskolestadiet och 24 på småskolestadiet.

Seminarieutredningen har vid sina beräkningar av lärarbehovet förutsatt, att en återgång till 1947 års ifrågavarande bestämmelser skall ske fördelad på de tre läsåren 1959/60—1961/62.

Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt innebär, att 1950 års bestämmelser skall erhålla förlängd giltighet intill utgången av läsåret 1958/59 samt att därefter skall ske en på de fyra läsåren 1959/60—1962/63 fördelad återgång till 1947 års bestämmelser.

I anslutning härtill har motionsvis framställts yrkanden av följande innebörd, nämligen i motionerna I: 473 och II: 604 att återgången till 1947 års bestämmelser skall ske under treårsperioden 1957/58—1959/60 samt i motionerna I: 470 och II: 606 att återgången skall ske under de två läsåren 1958/59 och 1959/60. Vidare föreligger till prövning i detta sammanhang de redan i anslutning till statsverkspropositionen väckta motionerna I: 196 och II: 216, vari yrkats, att de i kungörelsen 1947: 234 angivna elevantalerna för förändring till annan skolform sänkes med fem för samtliga där avsedda former av folkskolan eller, därest så icke är möjligt, i första hand för B1-, B2- och B3-formerna.

Beträffande andra folkskoleformer än A-formen gäller för närvarande kungörelsen 1947: 234. Däri anges dels vissa elevantal, som mera varaktigt bör överskridas, för att förändring till högre skolform skall få ske, dels

vissa elevantal som, om de mera varaktigt underskrides, bör medföra förändring till lägre skolform. I sistnämnda hänseende anges även visst elevantal för skolor av A-formen. I anledning av motionerna I: 196 och II: 216 får utskottet erinra om att riksdagen i skrivelse 1956: 315 (jfr statsutskottets utlåtande 1956: 154 s. 90 och 91) hos Kungl. Maj:t hemställt om utredning och förslag rörande sänkning av elevantalet i undervisningsavdelningarna bland annat inom folkskoleväsendet. I den nu föreliggande propositionen har också departementschefen framhållit, att inom ecklesiastikdepartementet pågår utredning rörande frågan om elevantalet i klasserna i andra former av folkskolan än A-formen samt i de högre skolorna, vilken utredning såvitt gäller folkskolan beräknas kunna slutföras under innevarande år. Med hänsyn härtill anser utskottet, att det nu i motionerna I: 196 och II: 216 framställda yrkandet icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Emellertid finner utskottet liksom departementschefen det vara ytterligt angeläget, att elevantalet i folkskolans läraravdelningar minskas. Utskottet ansluter sig också till departementschefens uppfattning, att såsom en första åtgärd härvidlag bör genomföras en minskning till 1940-talets normaltal. Från pedagogiska och skolsociala synpunkter hade det givetvis varit önskvärt att en dylik anordning kunnat ske redan från och med läsåret 1957/58, såsom ursprungligen avsågs när 1950 års bestämmelser tillkom. Emellertid är att märka, att all examination vid folk- och småskoleseminarierna redan är bestämd fram till och med läsåret 1958/59 samt att de i propositionen redovisade beräkningarna av lärartillgången utvisar att en övergång till 1947 års bestämmelser icke kan påbörjas före läsåret 1959/60 utan att därigenom den då ännu kvarstående lärarbristen i folk- och småskolan skulle försvåras. Med hänsyn härtill har utskottet icke ansett sig böra biträda de i motionerna I: 473 och II: 604 samt I: 470 och II: 606 framställda yrkandena, enligt vilka övergången skulle påbörjas läsåret 1957/58 respektive 1958/59.

Utskottet vill också understryka, att en återgång till 1947 års bestämmelser icke blott medför en ökning av antalet lärartjänster med drygt 800 med därav följande kostnadsökning för statsverket på ungefär 11 miljoner kronor årligen vid fullt genomförd övergång utan att den även ställer ökade krav på lokalutrymmen. Visserligen kan det totala antalet läraravdelningar i den nuvarande folkskolan beräknas sjunka icke oväsentligt under 1960-talet men å andra sidan kommer enhetsskolans successiva genomförande och den även i övrigt fortgående expansionen av skolväsendet på de högre stadierna att kräva ytterligare lokalutrymmen. Såväl med hänsyn till de statsfinansiella resurserna som av investeringspolitiska skäl finner utskottet en successivt genomförd övergång till 1947 års bestämmelser vara motiverad och utskottet kan från dessa synpunkter ehuru med viss tvekan godtaga den av departementschefen i detta hänseende föreslagna

avvägningen. Utskottet tillstyrker alltså, att riksdagen godkänner vad departementschefen förordat angående minskning av elevantalet i läraravdelningarna vid folkskolor av A-formen.

Den successiva övergång till 1947 års bestämmelser, som utskottet sålunda tillstyrkt, kan självfallet icke genomföras utan att vissa variationer i tillvägagångssättet från ort till ort blir nödvändiga. Utskottet vill med anledning härav blott understryka, att såväl 1950 års som 1947 års kungörelse redan innehåller en generell föreskrift, att vid tillämpningen av anvisningarna skälig hänsyn bör tas till lokala förhållanden, som kan motivera en annan fördelning av eleverna på läraravdelningar än som eljest skulle komma i fråga.

I förevarande sammanhang har i motionerna I: 472 och II: 603 upptagits ett speciellt problem beträffande anvisningarna till kungörelsen 1950: 137. Utskottet får i denna fråga anföra följande. I punkt 3 av nämnda anvisningar har Kungl. Maj:t föreskrivit, att hjälp- och specialklasser må inrättas till ett antal, som motsvarar tio procent av antalet normalklasser i folk- och småskolan. Genom denna regel, som icke har någon motsvarighet i 1947 års kungörelse, maximeras alltså totalantalet specialklasser — i vilket begrepp numera också hjälpklasser innefattas — vid skolor av A-formen. Numera har därjämte utfärdats särskilda föreskrifter angående elevantalet i de särskilda specialklasserna. I kungörelsen 1956: 263 har sålunda meddelats bestämmelser i detta hänseende beträffande hjälp-, hörsel-, syn-, observations-, läs-, tal-, friluft- och hälsoklasser. I 1957 års statsverksproposition har vidare föreslagits, att dylika föreskrifter skall utfärdas även beträffande de s. k. skolmognadsklasserna. Med anledning av sistnämnda förslag, vartill utskottet återkommer i annat sammanhang, har skolöverstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t nyligen föreslagit viss jämkning av den ifrågavarande procentregeln under åberopande av att ett procenttal av tio icke vore tillräckligt för att möjliggöra inrättande jäm-sides med övriga specialklasser av skolmognadsklasser i avsedd omfattning.

Utskottet vill för egen del understryka värdet av ett väl utvecklat specialklasssystem, varigenom såväl de elever, vilka är i behov därav, får en särskilt anpassad undervisning som också undervisningen i normalklasserna underlättas genom att vid sidan av denna anordnas den speciella undervisning, som meddelad inom normalklassens ram skulle verka synnerligen tyngande på denna. En viss maximering, dock icke så snäv som för närvarande, av totalantalet specialklasser vid A-skolorna kan dock enligt utskottets mening vara motiverad så länge tillgången på specialklassutbildade lärare icke motsvarar skoldistriktens efterfrågan. Eljest synes följden kunna bli att de skoldistrikt, som på grund av stor folkmängd har särskilt goda förutsättningar att skapa ett välutvecklat specialklasssystem, drar till sig den tillgängliga arbetskraften på bekostnad av de mindre di-

strikten. En eventuellt fortsatt tillämpning av en maximeringsregel i någon form bör emellertid självfallet ej äga rum utan jämkningar eller undantag med hänsyn till de skiftande lokala och skolorganisatoriska förhållandena. Sålunda anser utskottet det uppenbart, att en maximeringsregel icke bör tillämpas exempelvis för sådana fall, då en specialklass tillkommit såsom resultat av för ändamålet nödvändigt interkommunalt samarbete och då således ett skoldistrikt från annat eller andra distrikt mottager specialklass elever, som utan dylikt samarbete icke skulle kunna erhålla undervisning i specialklass; sådana anordningar bör självfallet i stället på allt sätt underlättas.

Då det torde böra liksom hittills ankomma på Kungl. Maj:t att besluta beträffande ifrågavarande spörsmål och då framställning angående omprövning av den aktuella bestämmelsen är anhängig hos Kungl. Maj:t har utskottet icke ansett sig böra i anledning av motionerna I: 472 och II: 603 förorda annan åtgärd än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet här anfört.

Beträffande beräkningarna av lärarbehovet och det siffermaterial som ligger till grund för dessa vill utskottet liksom departementschefen understryka, att de givetvis måste vidlåsas av en viss osäkerhet. Utskottet finner det därför väl motiverat att man med hänsyn härtill och mot bakgrunden av tidigare erfarenheter i detta hänseende vid beräkning av examinationens omfattning är från år söker skapa och vidmakthålla ett visst räknemässigt summaöverskott av lärare, när möjlighet därtill finnes. Utskottet vill samtidigt framhålla, att vissa marginaler torde finnas redan i de beräknade siffrorna för examinationsbehovet och examinationen. Sålunda har utskottet beträffande de föreliggande beräkningarna konstaterat bland annat, att marginalen för elevavgång under studietiden samt för vikarier ökats jämfört med tidigare år, liksom att den arbetskraft, som utgöres av pensionerade lärare och som i praktiken alltid torde vara disponibel i viss omfattning, icke siffermässigt medräknats såsom en lärartillgång.

Med hänsyn till utskottets i det föregående angivna ställningstagande till frågan om tidpunkten för genomförande av den treåriga småskollärarytbildningen har det icke varit möjligt för utskottet att vid sina fortsatta överväganden beträffande seminarieorganisationen använda den av departementschefen redovisade tabell 11 såsom utgångspunkt. Utskottet har därför låtit verkställa nya beräkningar, vari förutsatts *dels* att övergången till 1947 års kungörelse sker fördelad på läsåren 1959/60—1962/63, *dels* att den treåriga småskollärarytbildningen påbörjas läsåret 1961/62, *dels* att till följd därav uppehåll i småskollärarnas successiva övertagande av klass 3 i A-skolorna göres läsåret 1963/64, *dels ock* att, jämsides med intagning på treårig småskollärlinje, intagning i begränsad omfattning sker även på tvåårig studentlinje för småskollärare. De sålunda verkställda beräkningarna redovisas i följande

Tabell 12

A. Folkskollärare

Läsår	Examinationsbehov				Examination	Överskott eller brist per år	Summa överskott eller brist
	1	2	3	Summa			
1955/56							— 1100
56/57	935	280		1215	1340	+ 125	— 975
57/58	940	60	—45	955	1250	+ 295	— 680
58/59	460	0	20	480	915	+ 435	— 245
59/60	135	240	20	395	410 + 260 + 90	+ 365	+ 120
60/61	25	160	20	205	260 + 40 + 90	+ 185	+ 305
61/62	—25	400		375	260 + 40 + 90	+ 15	+ 320
62/63	155	300		455	260 + 40 + 90	— 65	+ 255
63/64	245	400		645	430 + 130 + 90	+ 5	+ 260
64/65	145	400		545	360 + 90 + 90	— 5	+ 255
65/66	580	200		780	520 + 170 + 90	0	+ 255

B. Småskollärare

1955/56							+ 240
56/57				585	525	— 60	+ 180
57/58				495	525	+ 30	+ 210
58/59				460	525	+ 65	+ 275
59/60				660	20 + 570	— 70	+ 205
60/61				905	20 + 890	+ 5	+ 210
61/62				815	20 + 935	+ 95	+ 350
62/63				805	20 + 1005	+ 220	+ 570
63/64				630	20 + 45	— 565	+ 5
64/65				940	1005 + 45	+ 110	+ 115
65/66				440	480 + 45	+ 85	+ 200

Såsom framgår av tabell 12 överensstämmer denna, såvitt gäller den examination som beräknats ske på grundval av elevintagningen vid seminarierna hösten 1957, med den av departementschefen redovisade tabell 11. Utskottet har således intet att erinra mot att elevintagningen hösten 1957 får den omfattning departementschefen föreslagit, nämligen 12 avdelningar på den 2-åriga folkskollärlinjen och 12 avdelningar på den 4-åriga folkskollärlinjen samt 25 avdelningar på den 2-åriga småskollärlinjen och 1 avdelning på den särskilda 3-åriga småskollärlinjen vid seminariet i Haparanda.

Vad därefter gäller seminariorganisationen får utskottet till en början ange att utskottet ansluter sig till departementschefens förslag, att utbildningen av folk- och småskollärare från och med läsåret

1957/58 skall kunna ske vid gemensamma utbildningsanstalter och att såsom enhetlig benämning på seminarier för folkskolans klasslärare användes beteckningen folkskoleseminarium. Vad departementschefen anfört beträffande tillträde för män till småskollärarytutbildning samt om proportionen mellan manliga och kvinnliga elever på folkskollärlinjerna har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Beträffande seminarieorganisationen, vars »normala» antal klassavdelningar nu utgör 183, har seminarieutredningen med utgångspunkt i sina i tabellerna 1, 2 och 8 åskådliggjorda beräkningar förordat en normalorganisation av sammanlagt 161 klassavdelningar fram till och med läsåret 1963/64. Utredningens förslag innebär att följande fyra seminarier skulle nedläggas, nämligen folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping samt småskoleseminarierna i Lycksele, Stockholm och Växjö.

Skolöverstyrelsen, som vid remissbehandlingen haft tillgång till ett färskare siffermaterial, har med utgångspunkt häri (tabellerna 3, 4 och 10) förordat en något större normalorganisation, omkring 163 avdelningar. Med hänsyn härtill och för ökning av organisationens elasticitet har överstyrelsen ansett det önskvärt, att nedskärningen av organisationen åtminstone på ett par seminarieorter sker gradvis och efter behov. Överstyrelsen, som tillstyrkt nedläggande av kvinnliga seminariet i Linköping samt småskoleseminarierna i Lycksele och Stockholm, har av nämnda skäl beträffande seminarieorganisationen i Härnösand och Växjö förordat, att indragningen där göres genom en så småningom skeende samordning av båda seminarierna i vardera staden med vederbörande folkskoleseminarium såsom kärna i den kvarblivande organisationen.

Departementschefen har — under åberopande av att ställning ännu icke ansetts kunna tas till frågan om genomförande av 1950 års principbeslut om treårig småskollärarytutbildning — icke funnit lämpligt att nu fattas något definitivt beslut om seminarieorganisationens framtida dimensionering. En begränsning av normalorganisationen till den omfattning, som seminarieutredningen och skolöverstyrelsen förordat, har emellertid syntts departementschefen under alla förhållanden kunna genomföras. I anslutning härtill har departementschefen tillstyrkt nedläggande av folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping och småskoleseminariet i Stockholm. Vidare har departementschefen, med avvikelse från vad utredningen förordat, föreslagit att småskoleseminariet i Lycksele tills vidare bibehålles men att i stället småskoleseminariet i Härnösand nedlägges. Därjämte har departementschefen förordat, att de båda seminarierna i Växjö i enlighet med skolöverstyrelsens förslag successivt samordnas till den nya typen av folkskoleseminarium; med beslut om definitivt nedläggande av något seminarium i Växjö bör därför enligt departementschefens mening anstå tills vidare.

I anledning av Kungl. Maj:ts förslag beträffande seminarieorganisationen har motionsvis framställts följande yrkanden, nämligen i motionerna I: 471 och II: 605 att folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping skall bibehållas, i motionerna I: 455 och II: 574 att småskoleseminariet i Härnösand åtminstone tills vidare skall bibehållas i nuvarande omfattning samt i motionerna I: 469 och II: 588 att med den föreslagna avvecklingen av småskoleseminariet i Stockholm tills vidare skall anstå.

Den av Kungl. Maj:t föreslagna begränsningen av normalorganisationen innebär att denna, sedan de ifrågavarande seminarierna avvecklats, skulle komma att tills vidare rymma 167 avdelningar. Med de utgångspunkter departementschefen haft för sitt ställningstagande kan enligt utskottets mening knappast riktas någon erinran mot detta förslag i och för sig. Utskottet har emellertid såtillvida haft säkrare utgångspunkter för sitt bedömande än vad som varit möjligt för departementschefen, att utskottet i det föregående ansett sig böra förorda en bestämd tidpunkt för påbörjande av den treåriga småskolläroavdelningen, nämligen läsåret 1961/62. Likväl anser utskottet sig icke kunna för närvarande förorda en definitiv normalorganisation, som utan jämkningar skall kunna bestå fram till mitten av 1960-talet. Därtill är osäkerhetsmomenten för stora i de beräkningar beträffande lärarbehovet, som utskottet i det föregående redovisat. En framräkning av antalet avdelningar i seminarieorganisationen enligt den av utskottet angivna tabellen 12 visar emellertid, att organisationen i början av 1960-talet under åtminstone något eller några läsår skulle komma att omfatta omkring 170 avdelningar. Med hänsyn härtill och till de förut berörda osäkerhetsmomenten i beräkningarna samt med beaktande av de mycket allvarliga svårigheter som skulle uppstå därest organisationen tilltoges för knappt — utskottet vill här erinra om besvärligheterna att vidga organisationens kapacitet under 1940-talet — har utskottet ansett sig böra förorda, att tills vidare bibehålles en något större elasticitet i organisationen än vad departementschefen räknat med.

Utskottet vill i detta sammanhang också erinra om att jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 1 mars 1957 tillkallats särskilda sakkunniga för att utreda frågan om införande av ett modifierat ämnes- och klasslärarsystem på enhetsskolans högstadium och därmed sammanhängande frågor. Enligt direktiven för denna utredning — 1957 års läroavdelning — bör utbildningen av den nya lärarkategorien i första hand avse fördjupade ämneskunskaper i förhållande till vad folkskolläroavdelningen skänker. Utbildningen synes därför främst böra omfatta teoretiska läroämnen eller läroämnesgrupper. Utbildningen bör noga avpassas efter skolans och elevernas behov och sålunda icke sikta till likvärdighet med den akademiska utbildningen. En utbildning av ifrågasatt slag synes, framhålls det vidare i direktiven, närmast böra få formen av en på folkskolläroavdelningen byggd

vidareutbildning av lämplig längd vid folkskoleseminarium eller lärarhögskola.

Tillsättandet av 1957 års lärarutredning utgör enligt utskottets mening ett ytterligare och avgörande skäl för att, såsom utskottet redan av andra orsaker förordat, tills vidare i avvaktan på resultatet av utredningen bibehålla en något större elasticitet i organisationen än vad som följer av Kungl. Maj:ts förslag.

När det gäller att med hänsyn till här anförda omständigheter åvägbringa en större elasticitet än den, som redan ligger i möjligheterna att vid en viss normalorganisation övergå till ämnesrumssystem m. m., har utskottet ansett sig böra särskilt beakta önskvärdheten av att, om såsom resultat av 1957 års lärarutredning en mera definitivt utformad vidareutbildning av folkskollärare förlägges till folkskoleseminarierna, denna vidareutbildning i tillräcklig utsträckning lokaliseras till Norrland, där lärarbristen är mest markant. I avvaktan på vilken omfattning denna vidareutbildning kan komma att erhålla har utskottet därför icke ansett sig böra förorda, att för närvarande fattas något definitivt beslut om begränsning av antalet seminarier i Norrland. Utskottet vill tillika framhålla, att på den ort det här närmast gäller, Härnösand, finnes god tillgång på lektorskompetenta lärare i olika ämnesgrupper, eftersom till staden är förlagda såväl folkskoleseminarium som högre allmänt läroverk och högre tekniskt läroverk. I anslutning till den av skolöverstyrelsen förordade lösningen av seminariefrågan i Härnösand och i anledning av det i motionerna I: 455 och II: 574 framställda yrkandet anser utskottet att beträffande de båda seminarierna i Härnösand tills vidare bör intas den ståndpunkten, att de, liksom seminarierna i Växjö, i den mån så visar sig lämpligt successivt samordnas till den nya typen av folkskoleseminarium. Med beslut om definitivt nedläggande av något seminarium i Härnösand bör således anstå tills vidare, varför utskottet avstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt. I anslutning härtill vill utskottet tillägga, att enligt utskottets mening elevintagningen instundande höst vid seminarierna i Härnösand bör fördelas alltefter vad som från organisatoriska synpunkter är mest praktiskt.

Med vad utskottet nu förordat åstadkommes enligt utskottets uppfattning den tills vidare önskvärda elasticiteten i seminarieorganisationen. De motionsvis framställda yrkandena beträffande folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping samt småskoleseminariet i Stockholm bör därför bedömas från den utgångspunkten, att ett bibehållande av dessa seminarier bör motsvaras av ett nedläggande i samma omfattning av seminarier på andra orter. Utskottet har vid sina överväganden av denna fråga icke ansett sig kunna med beaktande av lärarutbildningsorganisationen i Linköping och Stockholm jämfört med övriga ifrågakommande orter förorda,

att nämnda två seminarier, mot vad såväl seminarieutredningen och skolöverstyrelsen som departementschefen förordat, bibehålles såsom fristående lärarutbildningsanstalter. Utskottet biträder alltså Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt och avstyrker följaktligen bifall till motionerna I: 471 och II: 605 samt I: 469 och II: 588. I anslutning härtill vill utskottet framhålla, att såvitt utskottet inhämtat småskollärarytbildning fortfarande kommer att äga rum i Stockholm, nämligen vid det nuvarande folkskoleseminariet för kvinnliga elever i staden, och att småskollärarytbildning avses skola anordnas även vid det nuvarande folkskoleseminariet för manliga elever i Linköping. Det bör också framhållas, att de lokaler, som kan bli friställda genom att kvinnliga folkskoleseminariet i Linköping och småskoleseminariet i Stockholm avvecklas såsom fristående seminarier, även i fortsättningen torde komma att användas för utbildningsändamål. Enligt förslag i propositionen nr 99, till vilket förslag utskottet återkommer i annat sammanhang, avses nämligen småskoleseminariets i Stockholm lokaler skola utnyttjas för ökad intagning av arkitekturstuderande vid tekniska högskolan i Stockholm. Utskottet har vidare erfarit, att inom slöjdlärarytredningen överväges möjligheterna att till kvinnliga seminariets i Linköping lokaler förlägga utbildningen av lärare i manlig slöjd.

De i propositionen nr 123 redovisade anslagsberäkningarna och i samband därmed framlagda förslagen föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I:452 och II: 570, såvitt här är i fråga, besluta, att det vid 1950 års riksdag fattade principbeslutet om förlängning av småskollärarytbildningen — innebärande att den egentliga yrkesutbildningen för småskollärare skall vara grundad på en ettårig allmänbildande kurs, baserad på ett kunskapsmått i huvudsak motsvarande realexamen — skall genomföras från och med läsåret 1961/62;

II. att riksdagen må

a) finna motionerna I: 196 och II: 216 icke föranleda någon riksdagens åtgärd;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 473 och II: 604 samt I: 470 och II: 606 godkänna vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 15 mars 1957 förordat angående minskning av elevantalet i läraravdelningarna vid folkskolor av A-formen;

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört i anledning av motionerna I: 472 och II: 603;

III. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 471 och II: 605, besluta, att folkskoleseminariet för kvinnliga elever i Linköping skall nedläggas vid utgången av budgetåret 1958/59;

IV. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 455 och II: 574, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört beträffande småskoleseminariet i Härnösand;

V. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 469 och II: 588, besluta, att småskoleseminariet i Stockholm skall nedläggas vid utgången av budgetåret 1957/58;

VI. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 452 och II: 570, såvitt här är i fråga,

a) godkänna följande personalförteckning för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:

Personalförteckning

Tjänstemän å ordinarie stat

Befattning	Lönegrad
18 rektorer, avlöningsgrupp III	Cb 14
5 rektorer, avlöningsgrupp IV	Cb 13
2 rektorer, avlöningsgrupp III	Cb 12
1 rektor, avlöningsgrupp II	Cb 11
134 lektorer	Ca 33
40 seminarieadjunkter	Ca 29
22 lärare i musik	Ca 26
<i>Anm.: En av dessa befattningar skall hållas obesatt så länge den å övergångsstat uppförde läraren i musik kvarstår i tjänst.</i>	
18 lärare i teckning	Ca 25
26 lärare i gymnastik med lek och idrott	Ca 25
162 övningsskollärare	Ca 25 el. Ca 19
14 lärare i kvinnlig slöjd	Ca 23
11 lärare i manlig slöjd	Ca 23
10 lärare i trädgårdsskötsel	Ca 23

Statsutskottets utlåtande nr 105 år 1957

Befattning	Lönegrad
10 lärare i hushållsgöromål	Ca 20
4 lärare i kvinnlig slöjd vid manligt seminari- iums övningsskola	Ca 18
12 vaktmästare	Ca 12
13 vaktmästare	Ca 11
8 värmeskötare	Ca 11

*Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad
än Ce 25*

34 lektorer	Ce 33 el.	Ce 31
7 seminarieadjunkter		Ce 29
28 adjunkter		Ce 27

Tjänstemän å övergångsstat

3 seminarieadjunkter	Ca 29
1 lärare i musik	A 21
b) godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1957/58:	

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	8 614 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	344 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	7 904 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	4 148 000
	Summa kronor 21 010 000

c) till *Folkskoleseminarierna*: *Avlöningar* för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 21 010 000 kronor;

VII. att riksdagen må för budgetåret 1957/58 under åttonde huvudtiteln anvisa

a) till *Folkskoleseminarierna*: *Omkostnader* ett förslagsanslag av 1 945 000 kronor;

b) till *Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* ett reservationsanslag av 458 000 kronor;

c) till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Stockholm den 10 maj 1957

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Ohlon, Näsström, Hesselbom, Einar Persson, Sundelin, Birger Andersson, Thun, Axel Andersson, Pålsson, Elfving, Rikard Svensson, fröken Ranmark, herrar Nils Theodor Larsson och Arrhén; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Petterson i Degerfors, Persson i Växjö, fröken Elmén, herrar Svensson i Alingsås, Gustafsson i Stockholm, Widén, Nilsson i Göingegården, fröken Olsson, herr Blidfors, fröken Karlsson, fröken Vinge, herrar Arvidson, Helén och Svensson i Stenkyrka.

Reservationer

- 1) av herr *Sundelin*
- 2) av herr *Elfving*
- 3) av fröken *Karlsson*
- 4) av herr *Arvidson*.